

5394.

GENERAL ION ANASTASIU

A. 474/940

Doc.
Varia 74/47

Ş E F U L

sss

D.

1940

„BUCOVINA“ I. E. TOROUȚIU BUCUREȘTI

Inv. A. 57.800.

GENERAL ION ANASTASIU

Inv. 5394.

Ș E F U L

SSJ

8238.

1940

„BUCOVINA” I. E. TOROUȚIU BUCUREȘTI

355221

0/183

CONTROL 1954

1961

D

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
COTA.....5394.....

RC 95/04

B.C.U. Bucuresti

C8238

„Istoria oamenilor mari ne învață că noi putem face viețile noastre sublime și să lăsăm după moarte urme de trecerea noastră pe pământ”.

(The psalm of life, de Longfellow).

Un scriitor francez René Lalou a scris o carte cu titlul „LE CHEF”; în această carte, autorul face următoarea afirmațiune: *Armata este locul unde patriotul găsește prilejul de a împăca într’o singură voință, râvna măririi lui și măriria țării sale. Aci se formează șefii, acolo șeful este ca în centrul unei uzine”.*

Da, aceasta este un mare adevăr și el m-a îndemnat la studiul de față, fiind-că trebuie știut și înțeles de oricine, că nicăeri însemnătatea acestui cuvânt nu este mai mare, ca în armată... *Șeful!* Și despre acest subiect, s’a scris aiurea și la noi, mai mult sau mai puțin complet; împrumutând dar aproape tot ce s’a scris mai de seamă, încerc să definesc și să indic într’o ordine potrivit punctului de vedere militar, tot ce trebuie să întrunească omul și șeful, spre a da icoana adevăratului Șef, închipuit așa întocmai după ideea ce avem și trebuie să avem, despre dânsul.

N'ar putea dealtfel trece nimănu prin minte, că nu este un om, ȘEFUL; dar din combinarea calităților omului, cu acele ce se cer Șefului militar, iesă adevăratul Șef de război, căci pe acest șef îl cere războiul.

Calitățile ce trebuie să întrunească șeful militar, sunt rezumate în acest studiu, în scopul de a înlesni drumul, și a călăuzi pe dânsul, pe cei ce vor crede că pot într'adevăr s'ajungă ȘEFI.

Ş E F U L

Ce este şeful militar, să ştie; dar ce *trebuie* să fie, aceasta încerc să fac să se ştie.

Este foarte drept, calitatea de şef pretutindeni este „*care dă putere, ascultare și supunere absolută*”; însă cu totul altceva este şeful militar, acela „*care ştie să ordone și știe să se facă în mod absolut ascultat, fiindcă își dă seama că el este cunoscut ca stăpân pe viața a mii și mii de oameni, stăpân pe onoarea subalternilor sei, răspunzător de onoarea țării sale*”.

Aceasta este însemnătatea persoanei care întrunește în mâna sa conducerea și răspunderea conducerii individuale, a tuturor celor ce sunt sub comanda sa și cărei persoane numai, i se poate atribui și adresa cuvântul și titlul de Șef. Dar în acelaș timp trebuie știut, că însemnătatea de care este vorba, nu vine dela lege, regulament, sau investire, ci numai dela dânsa, dela persoana ce poartă acest titlu. Ar trebui însă, și așa să și înțelege, că drepturile la acest titlu să fie numai pentru acei fericiți, cari pot întruni condițiile de a-l onora și a se onora cu dânsul; și trebuie să fie instituția armatei, pentru ca înțelesul de șef să fie în putere de sus și până la cea mai mică unitate, dusă la glorie sau la moarte! Și aceasta, pentru-că oamenii celei mai mici grupări sau unități, sunt conștienți de ce este

șeful și că prețuiesc calitățile lui; și destule dovezi sunt pentru asta și pentru adevărata idee a sentimentului de încredere a acestora în șef și care sentiment este de cea mai mare valoare în război: „cum ne ținea el în mână, spune despre căpitanul seu, sergentul francez Foch, din al X-lea de vânători, *prudent, brav, nu aveai decât să-l urmezi, te simțiai sigur cu el. Iată unul care-și ducea bine compania*”¹⁾.

Chiar cât de mic în grad un șef, căpitanul, „*prin calități de inițiativă, de ochiul câmpului, de curaj, de răbdare, de grijă părintească cerută căpitanului ideal*”, sunt în serviciul și folosul reușitei.

Așa se crede, așa se prețuiește și să spunе despre un simplu comandant de Companie; ce trebuie dar să se creadă atunci și să se spună, despre Șeful, marele Șef de război!

Nu încape îndoială că așa trebuie să se simtă și să simte Comandantul adevărat șef de război, în întreaga erarhie militară și în lumea civilă. De comandamentele acestea atârnă soarta țărilor. „*Nenorocirile noastre, se plâneau Ungurii*”²⁾, *au origină în comandament*”. Este adevărat, au avut dreptate. Și ca să poată să-și dea cât mai bine seama și să-și facă mai exact părerea în cunoștință de cauză, asupra ce este un Șef militar, René Lalou spune: *trecutul îmi va da pe față, cum geniile cu răbdare au organizat victoriile acestea, în care ignoranța noastră vede minuni. Am rețrăit minut cu minut toate campaniile trecute, am distins colaborarea geniului cu norocul, partea unuia și a celuilalt, am urmărit*

1) Journal d'un simple Soldat (de Gaston Riou).

2) La sfârșitul războiului.

desfășurarea diferitelor ipoteze apărând la fiecare răspântie, am cunoscut care factori materiali sau morali au intervenit în momentele decisive, pentru a dobândi succesul". Să vede dar din ce adânc examen de oameni și de fapte, a dedus el puterea geniului, care dă măreția șefilor de război.

Dealtfel, toți acei cari au căutat să pătrundă în cutele virtuților gloriei, spre a descoperi secretul atâtor biruinți ce numără Istoria tuturor timpurilor, au rămas uimiți de însușirile ce au găsit întrunite în persoana marilor generali ce au mânuit artistic oameni și mijloace, au mărit sau distrus țări și au lăsat urme neperitoare de ce coprinde genialitatea omului, spre a scoate din foc, vieți și moarte, *Victoria!*

Aceste genii, mari generali, sunt acei cari au pus temeliile legilor războiului, legi cari trăesc de atâtea veacuri și vor trăi cât vor fi războaie.

Are dreptate René Lalou; în armată ca nicăeri și ca nimeni altul, șeful este stăpânit de vanitate, însă în bine; vanitatea, care-i sporește ambițiunea, prin sentimentul nevoiei care-i pretinde a se desăvârși ca om și a-și îmbogăți și mereu complecta, ca șef militar, cunoștințele necesare armelor și conducerii războiului; aceasta, ca să-l țină totdeauna cel mai distins, cel mai priceput între camarazii sei de acelaș grad. În armată nu intri ca un învățat; armata este o perpetuă școală pentru toate gradele și pentru toate vârstele; nimeni nu trebuie să se simtă și nici să se creadă dispensat de a învăța mereu. „Amiralul englez Collingwood, acest om care de 40 de ani nu cunoștea decât războiul și marea, nu înceta niciodată de a se aplica la studiul lor, ca la o

știință care n'are sfârșit. Exersa fără încetare echipagile sale și veghea asupra lor și pentru ele" 1).

Și această obligație este trebuitoare, fiindcă duce la ținta ce vizează succesul, căci „șeful trebuie să fie capabil a scoate de la el, din substanța sa spirituală o idee nouă, pe care s'o arunce proaspătă în mijlocul oamenilor. Prin urmare să fie născocitor, creator, cu aptitudini la inițiativă. Iată gestul după care să cunoaște un stăpân". Subalternii nu se entuziasmează după aparențe și după lăudăroșii și bunii de gură, superficialii; ei străbat omul cu ochii minții și nu se lasă înșelați. „Numai așa dela prima vedere oamenii dintr'odată îl vor saluta ca șef" 2). Sub acest raport, Stendhal în cartea sa „Vie de Napoleon", spune despre împărat: „superioritatea sa întreagă zăcea în facultatea de a găsi idei noi, cu o grabă de necrezut; de a le judeca cu o perfectă înțelegere, de a le pune în executare cu o putere de voință ce n'a avut vreodată egal". Să nu se producă nici o prăpastie între voință și putere, căci atunci cele mai strălucite concepții dau de mal, din cauza falsei prețuiri a mijloacelor de luptă de cari dispui.

Împrejurările în care omul trebuie să ia o hotărîre și este lăsată lui aceasta, nu trebuie să stea mult pe gânduri sau să șovăiască; el, „explorează înădătă memoria sa, scormonește în tezaurul cunoștințelor sale anterior strânse acolo prin meditație, cetire, viață", exemple. Așa „se armează spiritul seu, voința sa, calitatea sa de Șef", acesta trebuie să fie rezultatul agonisitei prin propria sa muncă

1) Alfred de Vigny.

2) Jean de Vignes Rouges: Deviens un Chef.

intelectuală, prin deducțiile logicei sale prinderi din știință și aplicații. Fiindcă numai exemplul luat după alții, nu-i deajuns să determine aplicația oamenilor aleși; ci e nevoie ca și prin ei însăși să agizeze, să tindă ca să-i întreacă, deoarece „*elanul interior este, prin care omul ajunge a produce ideile înălțătoare, care-l vor face să fie recunoscut ca Șef*”. Generalul Maurin¹⁾ spune: *ca să fii demn să comanzi altor oameni, trebuie să întrunești un număr oarecare de calități fizice, intelectuale și morale. Un șef trebuie să se impună prin valoarea sa personală; ceea ce îi va procura însă un maximum de autoritate, este netăgăduit valoarea sa morală.*

Un alt scriitor francez, academicianul Henry Bordeaux, în cartea sa Fortul Vaux, are o cât mai apropiată reflecție asupra adevăratului Șef de război: „*Șef, care să domine proba fizică și riscul, purtând fără să slăbească, greutatea tuturor vieților încredințate ordinelor lui; căci mânuind oamenii și lucrurile, va învăța meseria sa. Așa se hotărăște valoarea absolută a stabilității puterii. A dura este deja o putere*”. Câtă putere simți în tine, când știi că porți răspunderea atâtor vieți ce-ți sunt date în pază; putere, care nu trebuie să te transforme în despot. Puterea să nu devie un instrument de apăsare, căci este imoral să fii depozitarul unei puteri și să o întrebuințezi prost și nedrept.

Mânuirea oamenilor? Mânuirea oamenilor „*consistă în a cânta pe clavirul sentimentelor procurându-le emoții, idei proprii, a înclina voința lor într'un senz determinat*”. Șeful trebuie să-și zică: sunt șef de război; în numele unui ideal superior comand

1) L'armée moderne.

la oameni. Mi s'a încredințat puterea și energia lor, ca să le întrebuițez cât mai bine în interesul patriei; „*omul nu trebuie considerat ca un mijloc, dar ca un sfârșit; subordonații mei nu-s decât instrumente în mâinele mele, eu singur cunosc scopul unde îi duc*“. Unde îi duci? Acest gând nu să realizează ușor, dacă nu ești înțelegător și nu știi mai întâi ce stăpânești, ce duci și cum sunt aceste instrumente în mâinele tale. Nu trebuie uitat câte caractere deosebite, câte firi, sunt într'un grup de oameni, cari în fața Șefului și a ordinelor sale, trebuie: să se alinieze și deopotrivă să se îndrepte spre aceeași țintă, spre acelaș scop. Acesta este efectul voinței și energiei șefului, care în armată nu cere nici o explicație, ci numai *supunere*. „*Ascultă și nu înțelege, este întâia dată că simt cu adevărat măreția servitutei militare*“¹⁾. Șeful se naște, să spunem mai ales de către cei ce cred în predestinare; însă acel ce se simte născut șef, trebuie să facă așa ca să și devie; oamenii de elită trebuie să aibă poftă de comandă și un caracter de șef; dacă ai aptitudini și curaj de a îndrăzni, ai dreptul de a comanda, să știi însă a afirma dreptul la comandă, drept care se întemeiază asemenea pe priceperea ta la treabă, adică în materie de Șef; pentru aceasta trebuie elanul voinței, pasiunea de a-ți impune opinia, dorința de afirmare, de a se forța, de a comanda. „*Un senior al Vieței*“ spune Villiam James. Un adevărat șef, nu trebuie să se considere lipsind de modestie, dacă dă pe față aceste însușiri, cât timp ele sunt reale. Cei care numai le simulez, să nu se înșele că ar putea fi crezuți, de subalterni mai ales, fiind-că

1) Marcel Dupont(En Campagne. Impressions).

și aceștia pretind a se înfrupta din rezultatul calităților șefului, de efectul strălucirii lor, pe care ei le atribuesc aptitudinilor șefului, științei lui, capacității lui, acesta știe carte, este învățat, spun ei. „*Toate ramurile științei militare, spune Generalul Mangin* ¹⁾, *formează un mănunchiu de raze și acest concurs de lumini reunite în spiritul unui singur om, îl va constitui general, adică apt de a comanda armate*”. Toate ramurile științei militare, adică ale acestei științe complexe și în acelaș timp complicate cu aproape întreg șirul de științi nemilitare, iată concursul de lumini de care vorbește generalul Mangin; aceste lumini, îndrept pașii celor chemați a ne asculta și a ne urma, ori unde în activitatea lor militară și cu deosebire în război.

Academicianul francez Gabriele Hanotaux, caracterizează astfel pe șef, omul de război, comandantul: „*tot ce este mișcare militară, este firul unei idei, este această idee care se găsește orcum fiind pe teren, ca cea mai frumoasă a armelor care iluminează tot de strălucirea sa; prin ea devine strălucitor meritul șefilor, valoarea soldaților, prin ea se descoperă măreția omului căruia națiunea îi încredințează destinele ei și tot ea însuflețește totul împreună: corpuri și suflete, e generatorul prin excelență... Generalul!*” Persoana Șefului, a acestui fel de șef, e totul. „*Napoleon a adus pe câmpiile de bătălii, geniul seu, nimic decât geniul seu, dar tot geniul seu. El a subjugat armata mai mult prin geniul seu decât prin indulgență, hatâruri personale. El ridică lecțiile la înălțimea sa și le hrănea cu pătrunderea sa. Luminile și cunoștințele, adică doc-*

1) Napoléon, homme de guerre.

trinele și metodele". Persoana ? Napoleon numai că se arăta trupelor pe timpul luptelor și victoria era asigurată. „Admirația unui șef militar, spune Alfred de Vigny în cartea sa: *Servitude et grandeurs militaires, devine o pasiune, fanatism, frenezie ce face din noi sclavi, furioși, orbi*".

„Aceeace face pe omul mare de război, spune René Lalou, este înainte de toate echilibrul armonios între inteligență și voință, între facultatea de a înțelege ușor și aceia de a voi", a avea știință și a o ști aplica. „Calitățile lui Napoleon, sub acest raport, merg mai ales prin echilibrul armonios care rezultă din daruri naturale, veritabile, excepționale. El mi-a dat măsura de ce trebuie să fie omul de război, inteligent, deprins, nu în ambiție, dar în artist, arta războiului. Măreția precizărilor, iuțeala magică a execuției sale, siguranța ordinelor sale, judecata sa sănătoasă, pătrunderea sa în negocieri, exactitatea ideilor în consilii, grandoarea sa în bătălii, calmul seu în pericole, constanța sa în pregătirea întreprinderilor, mândria sa în atitudini"; iată calități de mare șef, mare Căpitan !

Iată de ce Napoleon nu a fost întrecut de nici un șef de război până acum, deși au fost destule războaie cu victorii și înfrângeri și iată de ce acei care vor s'ajungă a-și socoti puterile demne de conducerea oamenilor și a mijloacelor, în haosul războaelor de astăzi, trebuie să studieze și să mediteze războaiele sale, care au strâns în ele tot ce arta și știința militară au pus în știința și arta tuturor marilor căpitani la un loc, dinaintea sa. „Napoleon s'a exaltat cetind viața eroilor iluștri, el a meditat asupra psihologiei lor și a putut astfel să-și dea o educație de șef". Și cum Napoleon a trimis pe urmași

la studiul războaelor și a marilor căpitani din trecut, el însuși formează un mare și continuu exemplu de la el încoace. Și ai sei din timpul lui și de după dânsul, colaboratori în războaiele purtate sub conducerea sa și adversarii cari au luptat contra lui, au mărturisit calitățile lui strălucite, au primit și au urmat învățămintele sale. Pe temeiul descrierilor ale celor ce au studiat sub toate aspectele și a celor ce continuu studiază pe Marele Impărat, să cunoaște de acei ce voesc să-l copieze și să dobândească victoriile ca dânsul, *ce trebuie să facă și ce condițiuni să îndeplinească*. Sistemul ?

Când studiezi un război, considerăte ca la un joc de șah și așazăte conducător interesat a uneia din părți. Gândește-te asemenea că numai dacă ai carte bună și știi să joci, nu perzi niciodată.

Se zice că oamenii mari să fac singuri când pot, când natura și circumstanțele îi ajută și îi favorizează, când sunt predestinați să fie mari. Aceștia la rândul lor creiază școala învățăturilor din care să formez și oamenii abili spre a fi perfecți, în al doilea rând, sub ordinele marilor generali... Napoleon și nimeni și nimic altceva, a format pe mareșalii și generalii sei, cu care a cucerit lumea. Aceasta însemnează că pentru unii dotați, șefia este o evoluție naturală în timp, că ea se poate remarca la unii de vreme prin manifestări precise și caracteristice; da, așa este, asemeni însușiri să remarcă la unii foarte de timpuriu; sunt copii care la jocuri între dânsii să impun ascultării celorlalți, nu prin forță, dar prin spirit, prin îndrăsneală și curaj, inițiativă, prin energie, prin voință, prin inspirație, punând înainte un început de experiență a lor proprie. Și cu privire la dorința descoperirii unor ase-

menea remarcări și predestinări, știința de astăzi a instituit laboratorii psihologice unde cu date și încercări anume de percepere, parvine, cel puțin așa crede ea, a afla determinarea predispozițiilor oricui pentru cariera în care poate fi de folos, adică personalitatea fiecăruia în alegerea și indicarea carierei de îmbrățișat. Însă nu trebuie nici comtat în mod absolut, căci să nu scape nimănui din vedere, marea influență ce are mediul asupra omului și meseriei sale; pentru-că lipsește și o știință, un învățământ, care să pună pe om la adăpost de influențele tentațiilor și de contact. Câți nu plec la drum hotărâți s-ajungă repede și bine la capătul drumului și nu-l pot face cum credeau, din cauza piedicelor ce survin în cale. În armată și până acum și cu privire la război, care-i ținta carierei, timpul de pace rar indică pe acei cari ca șefi vor deveni gloriile războiului; ba realitatea de multe ori a prezentat cazuri, în care lumea a fost surprinsă a nu se fi așteptat înșelată în speranțele puse în câte o crezută superioritate. În nici un război, națiunile nu au fost scutite de asemeni decepțiuni, căci de bună seamă, acei cari au calitatea a aprecia omul în cariera militară, nu cunosc metoda dreptei și realei aprecieri și iau adesea unele defecte drept lipsuri și nu știu că ele pot fi scontate în viitor. Formarea personală este rezultatul studiilor teoretice și de gândirea sa adâncă, apoi și de experiență, și mai ales, cu deosebire mai ales, de *caracter*. Caracterul? de lipsă de caracter suferă multă omenire, pretutindeni și multe rele decurg din aceasta; militarul lipsit de caracter, este distrugătorul camaraderiei, al moralului și al disciplinei. Când e vorba de Șef, drepturile și onoarea subal-

ternilor sunt o jucărie în mâna sa puternică, prin efectul disciplinei, care nu îngăduie o apreciere de voință și o judecată de fapte din partea lor, dar nici nu concepe ideia lipsei de caracter.

Studiile sunt primele jaloane în formarea personală și ele s-așează de-adreptul peste însușirile omului. Jomini spune: *„teoriile bune, bazate pe principii adevărate și justificate de fapte, unind la ele și învățămintele Istoriei, sunt adevărata școală de comandament, de conducere”*. Prin urmare, nu numai simpla ta experiență, dar și aceia făcută de alții, sunt factori de învățământ și de școală în materie de șefie, de conducere; prinde mult deci și exemplul după alții.

Napoleon când a statornicit nevoia studiului războaelor marilor căpitani, a indicat prin aceasta un învățământ: *„cunoștința părților, înaltelor părți ale războiului, nu se capătă decât prin studiul războaelor și bătăliilor marilor căpitani și prin experiență”*. Aceia ce și-a impus sie-și, o impusese tuturor: *„Cetirea vieții eroilor iluștri, meditația asupra psihologiei lor, asupra acțiunilor lor”*.

Războaele sunt rari și dela unul la altul, tactica are destul timp să fie învățată; singure mijloacele de luptă, tehnic, sufăr schimbări și adaptări de amănunte, care în general nu schimb principiile tacticei în interiorul căreia ele se folosesc. Deaceia trecutul stă totdeauna prezent în ansamblul ei, prin făptuitorii acelor îndrăsnețe acțiuni victorioase de pe câmpul de luptă, toate acestea se găsesc în cărți și studii. Ori care devin mijloacele, mișcarea, manevrarea lor, rămâne aceiași: combinarea de atacuri și de rezistențe asupra punctelor și în punctele alese,

după regulele de tactică rămase în vigoare; tactica generală, este cea care conduce tacticile fiecărei arme, pe câmpul de luptă, ca și până acum. Iată de ce să cere cetirea vieții eroilor iluștri trecuți și a acțiunilor lor; dar pentru a prinde bine cetitorului și a fi înțelese, „*este nevoie de claritatea spiritului seu, care-i permite să-și dea seama imediat și când e pe teren, care-i punctul esențial ce citește; iar mai târziu, în manevre, de a mânui ideile tot așa de ușor ca și faptele*” și viceversa.

Adevăratul șef este acela, care dă deodată subalternilor sei impresia, că cunoaște meseria sau arta sa. că posedă toată tehnica, a explorat toate colțurile ei. Asta este știința dobândită prin studii și care-ți dă încredere în tine și în propriile-ți mijloace. Șeful care își știe îndeplinirea atribuțiunilor, nu lasă pe nimeni să-l învețe meseria. „*Nu risc să am la Rennes, spune Lyautey, șef de Stat major care vine dela școala de înalte studii și care m-ar învăța meseria mea*”.

Am spus dela început, că șeful este un om și că la calitățile omului, se adaugă calitățile ce se cer șefului. Calitățile omului? Nu ar exista omenire mai perfectă și mai mulțumită și mai demnă de menirea ce-i-a dat divinitatea, decât dacă oamenii ar fi dotați cu aceleași calități morale și sufletești, de aceleași bune însușiri. Doar cum aceasta s'a dovedit cu neputință, atunci omul născut a fi șef trebuie să aibă strâns în el, tot ce lipsește celorlalți pentru a fi perfecți. „*Instrumentul puterii Șefului este inteligența, căci ea nu numai îi conferă un prestigiu special: el e omul care pricepe, această calitate îi dă un fel de putere neobișnuită*”. Șeful să fie totdeauna obiectiv, purtarea sa neorientată de consi-

derațiuni personale și egoiste, atunci subalternii vor imita exemplul seu, creind astfel această atmosferă de binevoitoare dreptate și de iubire a datoriei, care poate însufleși masele de azi, rău dispuse prin temperamentul de a asculta fără ezitare și fără murmur".

Inteligența omului ce va fi șef, în practica vieții, este totdeauna spre căutarea motivelor concrete care vor face să deslănțuiască activitatea oamenilor. Lumea știe că sunt oameni inteligenți, dar care întrebunțează inteligența lor în rău, sau în acțiuni restrânse, limitate, sau nu au răbdare a aștepta rândul lor a se produce.

O inteligență de șef, trebuie să aibă orizonturi mai vaste și să fie capabil a judeca asupra înlănțuirii efectelor cu cauzele care le dă naștere; om, care mănuește idei concrete, nu teorii; cunoștințe precise, întinse și bine clasate; agilitatea de spirit, permițându-i de a situa o idee la locul ei în erarhia idelor generale și de a cunoaște toate amănuntele, logică puternică și care înlănțuește fenomenele; iată inteligență de om care devine șef; inteligență care terorizează spiritele mediocre, entuziasmează pe cei cu bunăvoință, face să se plece frunțile. Cu alte cuvinte „să împiedici victoria celor mai puțin scrupuloși, mai puțin delicați ca tine: ajungi tu pentru a împiedica pe alții să ajungă. Inteligența este o suverană abstractă, înaintea căreia oamenii să pleacă totdeauna cu respect; ei simt instinctiv că toate condițiile morale fiind egale, deosebit, șeful care-i va conduce mai sigur la succes, este tipul țanțos, diavol, învățat".

Actul de comandament este îndesarea unei personalități în alta; desigur că aceasta produce un re-

8238

flex neplăcut celui ce i se cere să se supune. Erarhia militară are o regulă absolută de ascultare și supunere. Adevăratul șef este un om de ordine, care știe că nu se poate fără erarhie, de aceea trebuie urcat trepte spre a deveni șef. Adesea poate și șeful va pune punctul seu de onoare a se supune; dar aceasta este o supunere justificată înaintea inteligenței, în care omul păstrează un fel de înlesnire superioară, o demnitate astfel că îl simte încă șef, chiar când se supune în întregime. Acestea sunt întâmplări ce se petrec câteodată în carieră.

Omul ce va deveni Șef să se ridice deodată la idei generale, la legile care domin materia și atunci problemele îi apar în logica lor golicione. Înainte de a deveni Șef, adevărat Șef, omul trebuie să fie puternic și conștient de datoriile sale. Competința, voința, inteligența, nobleța morală, îi vor da adevărata superioritate „Napoleon, spune Stendhal, avea iubire de glorie”.

„Șeful să aibă o pasiune arzătoare, credință în misiunea sa, căci credința mută munții”.

Când un om ajunge la așa stare de credință, radiază dintrânsul o forță care antrenează pe alții; mulțimea îl urmează cum magnetul atrage pilitura de fer. Numai așa poți face să sufere și câte odată să moară; acest lucru este atât de natural în război. E vorba aci de reputat victorii, adică de a ucide vrăjmași, alt mijloc de a atinge acest rezultat, nu este; doar războiul este ecoul acestor impuneri luptătorilor, atât de des auzit în lupte: țineți aceste tranșee, muriți până la unul, pierderea poziției, a terenului, nu-i admisibilă decât în cazul distrugerii totale a trupeii care le apără, etc.

Mulți au crezut și mai cred poate, că în cariera

militară domnește puterea ordinului și a asprimei, că nu există sentimente de bunăătate, de prietenie, de iubire, între cei mari și cei mici; că însăși acel sentiment pe care regulile militare îl evoc și-l numesc *camaraderie*, ar fi pur și simplu o prescripție regulamentară ce asumă numai o dorință, iar nu o realitate. Și cu toate acestea realitatea este, iar îi o eroare ce fac toți cari socot că *sufletul militar*, nu se potrivește cu a oricărui om. Adevărul este, că armata nu despoae pe om de calitățile lui sufletești, ci din contră i le pretinde, i le completează și le folosește în serviciu și pe dânsule îi clădită instrucția de război și prin trânsa șeful de război poate dispune de viața subalternilor sei, în toată libertatea și cu toată siguranța. Nimic nu se cere mai mult, decât subordonați supuși. Căci și în armată există convingerea, că rezultatele nu se obțin prin severitate, dar prin încredere, prin stăruitoare convingere. Aci stă supremul secret al marilor conducători de oameni. Omul când îmbrățișează cariera armelor, vine cu însușirile sale sufletești pe care le are și pe care nu le schimbă decât cei care nu cred în nevoia și folosul lor. Iar când este vorba de Șef, el nu ar putea deveni mare Șef de război, dacă în timp de pace nu și-a manifestat la prilejurile ce i se pot da, însușirile sale sufletești și dacă la război nu ar uza de ele în măsura necesităților și a datoriei. Și nu trebuie nici uitat că, românul, de exemplu, este de felul lui blând, încrezător, drept și omenos, așa că nu i se poate atribui că tocmai într'o instituție morală ca armata, ar fi silit ca să se schimbe.

Cât de frumos și de bun e de a fi șef, dacă știi să naști entuziasm în oamenii tăi, entuziasm ce

transformă pe subordonați în colaboratori fanatici. Și cum aceasta? Făcându-te iubit de cei pe care-i comanzi și aceasta, mai ales, când ei vor ști că și tu îi iubești. „O vorbă de dreptate, de încurajare, îs un balsam pentru suflete; ei vor zice în-trânșii: ce inimă mare la șeful nostru, să interesează de noi, vine la noi, ne susține... să ne ceară asemenea șef viața și o dăm bucuroși”. Dar să fie bun în realitate șeful, bunătate nu din slăbiciune, „căci slăbiciunea samănă anarhie în trupă”, prin-urmare măsură și numai binele serviciului; și sub-alternii te înțeleg și nici nu pretind acea ce ar fi contra disciplinei și a buneii orândueli în toate. Trebuie să fi fost șef de război în lupte, pentru a ști cum poți iubi subordonații tăi și în acelaș timp cât de mare nevoie este să fii iubit de dânșii. „După neconținutele lupte, regimentul, peste măsură obosit, doarme. Singur, liniștit, flegmatic, în picioare, în mijlocul drumului, Colonelul veghiază, el pare păzitorul totdeauna băgător de seamă, a vastei sale trupe. In asemenea momente, trebuie ca șeful să știe a închide ochii asupra acestei delasări, desmățul, prăbușirea trupei sale”¹⁾. Oamenii simt, cunosc și iubesc, la rândul lor, pe asemenea șefi. Viața de front pe timpul războiului, oferă fel de fel de acte de devotament și mici și mari, din partea subordonaților către șefi și reciproc. Câte descrieri înduieșătoare de iubire sinceră, dovedite acte de curaj, devotament, de sacrificiu, să petrec în lupte, depășind datoria și punând în evidență dragostea către conducători, sinceră, curată, recunoscătoare. Și câte asemenea episoade rămân ne-

1) Lt. Pericard (En campagne. Impressions).

știute, perzându-se în acel vălmășag al luptelor, când numai privești, simți și amuțești de groază. „Iubirea este legea umanității și orice sarcină îndeplinită fără drag, are rădăcinile arse. Iubind pe acești oameni ce te înconjoară, fiind pentru ei ca un părinte, vei micșora izolarea lor, vei face mai puțin grele necazurile ostenelilor și vei spori cu asta capacitatea lor de luptă”. Iată de ce ți se cer toate aceste obligațiuni ca să le îndeplinești, ca să poți avea curajul de a impune suferințe. Șeful să facă în acelaș timp, ca inimile slabe să se înalțe și să privească drept spre cer, în loc de a căta la pământ. Șeful să evite violența, căci „cei violenți numai prin dominațiunea atotputernică a voinței și a spiritului, au potolit, au disciplinat această violență”.

Iubirea și devotamentul subalternilor nu vin în direct și nici dela sine, numai că au auzit că le ești șef; ele să capăt direct prin contact des cu dâșșii, prin grijă de dâșșii, prin ascendentul ce se capătă asupra oamenilor prin persoana ta simțită superioară; dă-le acest prilej ca să te cunoască. „Să intri în intimitatea oamenilor, sforțându-te a le face oarecare servicii fără mare însemnătate, dar a căror valoare să multiplică cu întreaga distanță ce desparte pe șef, de subalternii sei”. Am arătat aiurea, cât de iubit era Napoleon, de soldații sei. El își memora bine întâmplările și oamenii. Primul Consul adresându-se unui toboșar pe care-l cunosc din luptă: *tu ești care ai sunat șarja la Zurich, având brațul străpuns de un glonț? Da! răspunse omul. Trebuie să achit datoria patriei, zise Napoleon și-l înaintă în grad.* Nu este un adevărat balsam pe suflete necăjite, când credincioșii subal-

terni aud pe șeful lor amintindu-și de ei și de faptele lor? Altă dată, adresându-se unui front ce i se părea sub oarecare grijă, sau apăsare, Napoleon le zise privindu-i îndelung: „*Nu-mi ascundeți nimic, nici una din nevoile voastre; eu sunt acolo pentru a face dreptate tuturor, cel mai slab, mai ales, trebuie protejat de mine*”. În sute și sute de pagini, trăesc astăzi descrise amintiri de fapte și întâmplări, în care persoana împăratului stă ca o icoană vie în sufletele soldaților Franței !¹⁾.

Șeful „*om care trebuie să știe că pentru a comanda, este nevoie să simtă sentimentul special: dorința de a fi iubit, ascultat, voință energetică, încredere în el, tărimă*”²⁾. „*Să devii șef dacă încarnez superioritatea morală, pasiunea de a domina, voință, forță sugestivă*”³⁾. „*Să ai expresiunea severă, care prin atitudine, gest, cuvânt, să pară că proclamă: sunt sigur de mine, de inteligența mea, de relațiile mele, de puterea mea*”⁴⁾. Viitorului Șef trebuie să i se desemneze în expresiunea fizionomiei, în gesturile sale, totul să enunțe o inimă bogată de voință, de energie, de inteligență, astea toate ca să i se descopere din timp și pe rând și câteodată chiar simultan, încrederea în sine, ardoare pasionată, credință într’o idee, voință și iar voință... de acolo vine prestigiul ! „*căci prestigiul este forța irezistibilă prin care șeful va face să i se plece voinței sale, voința altora*”⁵⁾. Dacă suntem capabili de a dobândi calitățile șefului: pasiunea comandamentului, gustul inițiativei, acceptarea

1) La Grogne, de Georges D’Esparbes.

2, 3, 4) Deviens un chef (Jean d. V. R.).

5) Jean des Vignes Rouges (Deviens un Chef).

stoică a responsabilităților, curajul de a înfrunta riscul, tărie de inimă, prestigiul va veni dela sine, altfel nici nu ar sta bine unui ostaș și nici nu ar fi înțeles în misiunea sa, dacă înfățișarea lui nu ar fi în armonie cu cerința uniformeii, a situației sale în erarhie, a gradului și misiunii sale; toate acestea să simt în el, să întăresc în coprinsul carierei și cu urcarea treptelor; da, să simt și încă foarte puternic. „Niciodată și nici un om, spune Alfred de Vigny, nu posedă la un grad mai înalt, această pace interioară ce ia naștere din sentimentul sacru al datoriei și modesta grije a soldatului căruia puțin îi pasă, dacă numele seu are să rămâie celebru”. Un frumos exemplu ni se dă în generalul francez Curely: „urmat de soldați oriunde a voit să-i ducă; și când ești drept, poți fi asemenea sever; a fost sever, fiindcă astfel cerea menținerea disciplinei. Însă rar șef să fi fost mai ascultat, mai temut, mai respectat și mai iubit”.

„O dreptate neînduplecată, un sentiment de valoarea sa personală dus până la mândrie, până la orgoliu chiar, în cel mai frumos sens al acestui cuvânt, însă ascuns în viața obicinuită, de o necrezută timiditate”. Și toate elementele de succes ca și cele de nereușită la Șeful de pe uscat, sunt la fel la îndemâna Șefului marinar, care pe mări și pe oceane, pe vremuri și pe ape liniștite, sau pe furtuni vijelioase, își poartă vasul și pe subalternii sei ca un brav și iscusit comandant, ca un mare Căpitan. „Curajos și înțelept, calm și îndrăzneț, prevăzător, prompt în judecată, iute în a executa ceea ce avea nevoie momentului i-a inspirat, sigur pe ochiul lui, chibzuit și cuminte ca să nu devie prea îndrăzneț până la imprudență; tare ca să lupte contra situa-

țiilor grele, stăpân pe el însuși și pe vaporul pe care-l comandă, adevăratul om de mare; cu agerinta minții lui face față împrejurărilor grele. Răspunderea lui pentru vaporul ce comandă, siguranța pentru această părticică de forță și o parte de valoare, de preț, a puterii militare; viața marinarilor este în mâna lui, cunoașterea pavilionului care e simbolul puterii, al măririi, al gloriei, al onoarei țării. Dușmanii sei periculoși: stâncile ascunse, bancurile necunoscute, vântul iscat ca din senin, furtuna îndărătnică, marea furioasă, curenții repezi, ceața, munții de gheață neprevăzuți, trăsnetul care aprinde și sfarmă, apoi câte și câte peripeții și greutăți pe care el comandantul le stăpânește, le biruie, cu mintea lui, cu destoinicia sa, cu fizicul seu de fer, cu via sa inteligență, judecata rece, sănătate deplină" 1).

Cu aceste însușiri și calități, omul ajuns șef trebuie să-și dea pe față aceste calități ale sale, calități special cerute funcției sale. Tot despre generalul Curely, sub acest raport, să spune: „*un spirit serios, pozitiv și practic, neîntrebuințându-și timpul și osteneala, decât la acea ce-i prezintă un scop de real folos. O severitate cumpătată în serviciu, prin dreptate și bunătate, iar în intimitate prin tandrețe; în afară de luptă, șef cu grija de amănunte, băgător de seamă și prevăzător, judecând că viața unui om valorează mult; în luptă înfocat, cutezător, chiar îndrăzneț, însă în cunoașterea cauzei și totdeauna pentru buna judecată, servindu-se de om ca și cum viața lui nu conta nimic, când era vorba de scăpa-*

1) Contra-Amiral C. Negru (Din aspectele mării și din viața marinarilor. Conferință ținută în Sala Dalles).

rea tuturor. Oferind mai ales prin strălucitele și solidele sale calități, model de om onest, ca și cum viața lui nu conta nimic, de soldat voinic și de șef incomparabil".

Voința să sclipească în trăsăturile feței sale, a șefului. El trebuie să vegheze la dreptate și adevăr, singurele bunuri ale subalternilor. Să poate da ca exemplu, sub acest raport, generalul francez Curé; „el lua apărarea oamenilor sei. Un așa șef și oameni, erau demni unii de alții, tari de experiența lor și încrezători în viitor. Inaltul Comandament le putea da sarcini cât de delicate, știa că le va îndeplini întocmai".

Dreptatea pentru cei de sub ordinele sale, trebuie să fie grija de tot momentul a șefului care vrea să se știe că poate conta pe dâșii. Când generalul Nivelles, rău informat, în timpul marelui război, asupra situației Corpului 9, face un ordin observator nedrept aceluia corp, prescriindu-i că-i interzice orice dare înapoi și că forțele vrăjmașe, nu sunt așa de numeroase, cum se crede. La acest ordin, generalul Curé, comandantul Corpului 9, răspunde: Nu-mi este cu puțință să nu protestez sus și tare, contra celor două fraze din nota D-voastră. Permiteți-mi să vă spun, că trupele Corpului 9 n'au avut niciodată frică de inamic. Ele au dovedit pe Marna, la Montdement, la Loos, la Cinq-Chemins, sub Arras. Ele au dovedit la 4 și 5 Mai din urmă, stând ferme și nemișcate până la moarte, sub cel mai teribil din bombardamente, decât să părăsească postul încredințat pazei lor. Necrezând că pot accepta reproșurile ce faceți trupelor de sub ordinele mele, am onoarea a cere să fiu ridicat dela comandamentul meu". Cât spirit de jertfă din partea unui

șef, pentru dreptatea subalternilor lui. Autorul cu drept cuvânt închee: *cum oare vechii sei soldați nu ar păstra despre șeful lor, în cel mai profund colț al inimii lor, o amintire mișcătoare, respectuoasă și adânc recunoscătoare.*

Spiritul de dreptate la șef este cel mai deadreptul drum la inima subalternilor sei; veghetor neadormit la drepturile lor, își asigură deplina ascultare și îndeplinire a ordinelor sale, chiar când aceeașă ascultare și executare duce la sacrificiul vieții lor.

Generalul Colbert a cerut lui Napoleon pentru Curely, a i se da gradul următor, ca recompensă pentru serviciile sale și ca o reparație a timpului de 14 ani pierduți de șefi incapabili a-l înțelege, sau prea egoiști a se lipsi de serviciile sale, dacă l-ar fi înaintat. Stăruința generalului Colbert este o onoare pentru dânsul. „*Ce bucurie mare este, când se știe că onorurile și gradele nu aparțin numai privilegiaților și ce întrecere ar fi atunci pentru a le culege pe câmpurile de bătaie, făcând să-ți crape pielea*”.

Numai omul cu inimă bună nu abuzează de superioritatea ce-i dă titlul sau funcțiunea. Ingânfaarea nu stă bine Șefului; din contra, îi știrbește din prestigiu; nu este îndoială, că cel mai mare poate fi luat totdeauna de exemplu, dacă într'adevăr este exemplu. „*Dar sinceritatea nu trebuie să fie îndepărtată dela cei care lângă noi aștept sfaturi, învățături, orientări, în felul îndeplinirii serviciului. Inșă trebuie știut, căci este adevărat, că: dacă le vorbești cu un ton de profesor de pe înalta lui catedră, ei se dau la o parte, sau se descurajează și în urmă nu execută, sau nu pun inima la execu-*

tare. Aci este principalul obstacol. Este indispensabil a-i vedea fără încetare, de a-i întări, de a-i anima”.

„Când vei vorbi oamenilor, vorbele tale să fie astfel ca să treacă în inimile lor ca o săgeată. In-
trebuințează dulceața, răbdarea, înduplecarea, de
preferință severității și violenței. Aceste calități să
cer cu deosebire șefului, căci sunt cazuri când tre-
buie să realizeze echilibrul între milă și asprime,
deci dovedești că ai într’adevăr inimă de șef”.

Curely era exigent în serviciu și pedepsea sever
greșelile, dar niciodată oamenilor de sub ordinele
lui nu le lipsea nimic. Când se prezenta într’o exe-
cutare de ordin, oamenii pe care-i comanda erau
totdeauna cei mai odihniți, cei mai gata de luptă
decât alții și acțiunea lor se resimțea. A profitat
de armistițiu, ocupând oamenii sei în exerciții și
manevre în fiecare zi, așa că deveni comandantul
celui mai frumos și bun corp din armată. Regimen-
tul seu, cel mai numeros din armată. El parveni
prin eforturile îngrijirilor sale, hrănindu-i cu pâine
albă, supă și vin, să-și salveze toți oamenii sei.

Nu trebuie crezut că subordonații nu știu și nu-și
dau seama, de răspunderea șefului, când este vorba
de executarea ordinilor sau a acțiunilor, ce și lui
îi sunt impuse de ordine, de nevoi, sau de con-
știință. Este un sentiment de convingere la dânșii,
că aceea ce le pretinde un șef, dela supunerea și
ascultarea lor, este numai în binele serviciului și
al patriei. Și sub acest raport nu există nici o în-
trerupere a legăturii dintre șef și acei de sub or-
dinile lui. Un așa șef care s’a bucurat de absoluta
încredere a oamenilor sei, a fost și generalul Curé;
„el era lângă oamenii sei, realizând prin inimă a-

ceastă unire pe care diferențele de grad și exigențele autorității, împiedică să se manifeste în afară. Acesta era gest de șef. Nici unul din soldații sei n'a căzut, fără ca șeful lor să nu resimtă o rană. Durerea celui ce comanda pe acești oameni, a fost prea curând uitată de cei care comentează bătăliile sale". „Cine a trăit această viață în mijlocul subordonaților sei și a fost înțeles de dânsii, înțelege de ce înadevăr când te apropii de un grup de oameni și când simți inimile lor cum se înclin într'o mișcare de admirație și de respect, șeful încearcă o stranie senzație, simte că se înalță în proprii sei ochi. Da, iubește-i deci pe acei cari prin sforțări neîncetate, construiesc inima ta de șef. Ei îți fac cu adevărat un dar regal".

Șefii care se bucură de așa iubire din partea subordonaților lor, dobândesc cu timpul un titlu și drept de continuitate a serviciului și comandai lor. Soldații lui Napoleon, după fiecare bătălie îi da un titlu, începură cu acel de Micul Caporal, atunci când a fost făcut general. Asemenea șefi trebuie să aparțină armatei peste rigorile legilor și să fie păstrați cadrelor și comenței, pentru cazurile de mari nevoi și ca pururi exemple. Generalii care au procurat armatelor franceze atâtea victorii în războiul cel mare, au fost în cea mai mare parte readuși în rânduri, din poziția de retragere și rezervă. „A arunca în întuneric și descurajare — este vorba tot de Curely — oameni obișnuiți a conta pe poziția lor, să-i trimită în vigoarea vârstei și în toată puterea talentului, este contra interesului armatei și războiului. La punerea sa în retragere, inima sa — spune de Brak — nu-i din acele care să nu doară; ea era rănită, bolnavă, ea

își cheltuise viața sa și sbura ca să se reunească cu cele ale nobililor frați de arme, morți pe câmpul de bătăe. Armata ar fi profitat de exemplele sale, de eforturile sale, de experiența sa, afară din cale. Ce mai cuprinzătoare lecție de filosofie practică și de resemnare; ce mai școală bună pentru datorie". „Șeful este omul care ia direcția eforturilor tuturor, el este sufletul — se spune în cartea „Deviens un Chef" ¹⁾; fără dânsul, totul s'ar prăbuși, perfectă competență, înaltă moralitate".

Autcreele cari au ajuns la concretizările ce fac pe marii șefi, au fost călăuziți de exemple de mari șefi de război, mari căpitani, a căror nume se află trecute în Istoria Militară a lumii, din toate timpurile de când sunt războaie și de când să cunosc isprăvile lor bine dovedite, bine justificate și întărite, consfințite, de rezultate. Peste numele lor au dat toți acei care au învățat arta și istoria militară.

Dacă observi calitățile omului separat de cele închipuite deajuns șefului pe calea teoretică, atunci poți concepe noțiunea adevăratului șef de război, căci se zice: să știi a duce doctrinele tale în practica războiului, adică aceia ce știi, să știi și aplica. „Intre un teoretician militar și un general, este — spune Generalul Mangin ²⁾ — aceeași distanță ca dela un critic de artă și un pictor, e întreaga prăpastie care se așează între concepție și practică". Și aceasta impune ca armatele să crească șefi pentru război, dar nu după normele trecutului ca să dovedească cunoștințele gradului următor, dar pregătindu-i ca șefi de război, servindu-ne în timpul

1) Jean de Vignes Rouges.

2) Napoléon, Homme de Guerre.

de pace și de acest timp, de exemplele de mari generali pe care-i indică Istoria și de calitățile care i-au împodobit pe aceștia ca oameni și ca Șefi, spre a merita acest titlu.

Totul să fie cunoscut în jos pentru ca încrederea să fie desăvârșită. Șeful să întrețină un contact permanent cu executanții, prin o colaborare inteligentă, amicală, chiar afectuoasă; așa se poate obține maximum de ceace pot ei da. S'au văzut multe cazuri de refuz de serviciu cu anumite elemente, sub cuvânt că nu ne înțelegem cu dânsule, sau că nu ne plac. Principiul este „*să iei oamenii cum sunt, nu cum am voi noi ca să fie*”. În aceasta, trebuie ținut seama, că timpul creează o obișnuință care pentru unii e greu să se lase de dânsa. Meritul adevăratului șef este de a-i câștiga, a-i apropia, iar nu a-i îndepărta. Atâta se cere neapărat, să fii prevăzător în însărcinările ce li se atribuie și în care șeful dovedește deosebit tact, dacă are în vedere aprecierile sincere ce face el însuși, asupra calităților executorilor. „*Conrad von Hötendorff, comanda fără să țină seamă de trupă, adică peste capul ei, uitând că orice hotărîre nu devine acțiune, decât prin forța vie a masei*”. „*Orice trupă căreia îi ceri fără încetare mai mult decât poate da ea, cu cea mai mare bunăvoință pierde ardoarea și încrederea sa*”¹⁾. — „*O săptămână de repaos înapoi — spune locot. Pericard în cartea sa, Face à Face — timpul pune pe amintirile sângeroase voalul azuriu a câtorva zile fericite, și veți vedea crescând din nou buna dispoziție și acea a camarazilor mei*”.

1) General A. von Cramon (Quatre ans au G. Q. G. Austro-hongrois).

Ardant de Pyc, spune și el, că a cere trupei imposibilul, este a o antrena la indisciplină. Nu-i vorba aci de comandanți de mari unități, când se cere doar dovadă de puțin curaj a descărca aceste unități de conduceri compromițătoare operațiunilor. De așa curaj a dat dovadă generalismul Joffre înainte și pentru a avea siguranța dobândirii victoriei dela Marna, cum s'a arătat deja.

Victor Hugo, în cartea sa *Quatrevingttreize*, dă un exemplu de un așa șef energetic ¹⁾, care era „*comandant neobosit, robust ca un tânăr, ridicând grinzi, cărând pietre, dădea exemplu, punea mâna la nevoie, comanda, ajuta, fraterniza, cu elan, domn cu toate astea, nalt, familiar, elegant, sălbatec. Când văzu șovăiala, vorbi oamenilor: dacă jumătate din voi se revoltă, fac s'o împuște cealaltă parte și voi apăra poziția cu restul. Aceste lucruri fac de este adorat șeful*”.

Șeful de război și pe timp când își exercită această misiune, are lângă dânsul devotați colaboratori care-i sunt de imediat folos și neobosiți lucrători. El trebuie să facă pentru dânsii un cartier vesel, plăcut, deschis, care procură o viață complectă, unde serviciul surâde, unde oamenii sunt oameni. Gallieni se exprimă astfel de cei ce lucrau cu dânsul: „*eu găsesc, e sigur în tot ce-mi este subordonat, o încredere și un sprijin fără rezervă și dealfel acesta-i esențialul*”. „*Și nu știi, mărturisește el, cât e de bine așa, la fiecare dată îmi vin lacrimi în ochi când citesc în ochii acestor bravi, care de mult mi-au acordat încrederea și parcă au aerul a zice, aida, va merge*”. Astfel de atitudini din partea

1) Marchizul de Lantenac (în Vandeea).

șefilor, sunt ca o prietenie născută în primejdie, este o legătură tot așa de puternică la fel cu iubirea.

Șeful trebuie în acelaș timp să stileze omul câteodată „*căci nimeni nu-i mai priceput la asta, decât acel care pune și el singur mâna la treabă*”.

Acei care sunt străini de arta și știința militară cred că a conduce trupe în război, nu-i decât o consecință a carierei, o deprindere și în care omul-șef este socotit că-și păstrează aceleași simțiri de viață și de fapte, ca în viața de toate zilele. Ce bine ar fi ca aceasta să fie realitatea; dar nu este ea decât în parte și pentru șefii subordonați. Războiul însă răstoarnă deodată tot ce a fost clădit pe logică, bun simț și mai ales pe presupuneri și deducții. Lui nu-i rezistă nici o lege și nici o convenție, ci numai *forța*; de aceia conducerea omului și judecata lui, devin anihilate de împrejurările și prin împrejurările de viață ce duce acum. Soldatul omoară din datorie nu din plăcere. „*Totuși, războiul înalță în om toate puterile sale intelectuale și morale, depărtați de familii, de plăceri, singuri cu ei însăși, să desrădăcinez încetul cu încetul de egoismul lor și de nimicniciile lor*”¹⁾. Nu este numai chestiune de știință „primirea sau darea unei bătălii și conducerea ei din care șeful scoate o victorie”; pentru-că pentru acest plus de efort nu este la mijloc decât o consecință a timpului pus în a percepe aceasta; dar mai sunt și alte nevoi de îndeplinit, căci „nu sunt reguli precise, determinate, dela care nu te poți abate și atunci totul depinde de caracterul care natura l-a dăruit generalului, de

1) Locot. Pericard .

calitățile sale și cum le folosește, de defectele sale, de natura trupelor, de bătaia armelor, dela vreme și dela miile de împrejurări, cari fac ca lucrurile să nu se asemene niciodată" 1).

Mai toate acestea influențând hotărârile șefului, el trebuie să le rezolve cu iuțeală; serterasele de care s'a vorbit, stau la dispoziția sa pentru combinarea soluțiilor potrivite și pecare Șeful de război are instinctul a le alege și practica, pricepând din miile cele de împrejurări, asupra cărora să se oprească. Dar pentru orice hotărâri, trebuie *curaj*; pentru șeful care nu pune viața sa în primejdie la fiecace moment, ca aceilalți luptători, curajul seu în luarea unei hotărâri, este cu mult mai mare și mai prețios, decât al luptătorului, care în luptă poate scăpa cu viață și chiar fără de răni, dacă este bun luptător și ascultă; pe când șeful, expune cu hotărârea sa viețile tuturor celor de sub ordinele sale. Numai când se gândește la aceasta, unui comandant imediat îi apar minței lui cele două elemente, care pentru dânsul sunt totul: *răspunderea și conștiința*. De multe ori în operațiuni aceasta și este cauza la unii șefi capabili, de nu intervin la timp în acțiuni, sau nu intervin deloc: *lipsa de curaj*. Din acest punct de vedere, nu trebuie confundat curajul cu îndrăsneala: am curaj, dar nu îndrăsnesc să întreprind ceva; sau, nu îndrăsnesc, fiind-că n'am curaj. La un simplu luptător, lipsa de curaj să chiamă frică sau teamă; la un șef, nu e teamă propriuzis, dar este slăbiciune, neîncredere în el, incapacitate. Acei ce judec sau numai comentează acțiunile, trebuie să țină seama de caracterul comandantului și

1) General Mangin (Napoléon, homme de guerre).

de împrejurări. Caracterul și împrejurările, sunt acele care vor indica dacă ne găsim în fața unei lipse de curaj sau îndrăsneală, ori este incapacitate, toate pot fi constatate chiar când e vorba de un șef de seamă.

Aci intră istoria faptelor deja petrecute cari dau destule metode de procedare.

La un așa comandament și comandant, este o școală pentru cei ce lucrează cu Generalul. „*Galieni, a ascultat pe noul seu subordonat (Lyautey) dând ordine într'o chestiune în care trebuiau luate măsuri de îndreptat un rău; el însuși n-a scos un cuvânt, nici un mușchi al feței sale nu s'a mișcat. Lyautey observându-l, a luat o lecție de comandament*¹⁾. Lângă așa șefi a făcut școală și s'au format, întreaga serie de șefi de război, care au condus armatele franceze la victorie în marele război. Sunt prin urmare șefi cari formează pe viitorii șefi, după cum sunt și corpuri de elită cu comandanți, pedagogi, care știu să pregătească elementele ce vor deveni la rândul lor adevărați șefi. „*Generalul Curely și-a făcut educația militară într'unul din regimentele cele mai bine comandate și din cele mai bine disciplinate și sub ordinile unui colonel, pe care numeroase însărcinări strălucite l-a făcut celebru în armată*”.

Iată pentru ce trebuie cineva cu totul superior, anume pregătit și înzestrat, energic și priceput, când este vorba de acțiune, principiul fiind: „*șeful trebuie să iubească viața de lupte și de riscuri, fiindcă lupta este viața armatei; unde ea începe,*

1) André Maurois: Lyautey.

visul devine realitate, știința devine glorie și servitutea, serviciu”.

Șeful trebuie să creadă în victorie și să se sforțeze a o dobândi cu toată ardoarea, cu voință neclintită, liberă de orice scrupul, care știe să sară toate obstacolele materiale sau personale. Priceperea ca să conducă și ca să judece pentru el și pentru cei de sub dânsul; acesta este șeful care acumulează tot ce natura împrejurărilor a răpit oamenilor sei. Iată pentru ce șeful de război devine cu totul altul, activitatea lui devine generală, *produsul* facultăților sale așezat în sertărașele creerului seu stă veșnic în serviciul activității lui. Puterea fizică și sănătatea, asigură buna și curata funcționare a tuturor facultăților șefului. Condiția de bună stare fizică, sănătatea și energia cerută unui șef de război, nu îndreptățește surmenajul fizic, care are o mare influență asupra concepției și judecării situației de tot momentul, de cătră șef. Odihna corpului, procură destinderea creerului. Șeful trebuie să-și asigure cu orice chip acest repaus complet, de mare însemnătate în dobândirea succesului. In ultimele campanii, Napoleon avea dese clipe de oboseală, își îngăduia repaosuri chiar pe câmpul de bătaie; au fost acestea preludiul scăderii vigoarei și pătrunderii sale operative, cum și a posibilităților dealtă-dată de a îmbrățișa fronturile sale de luptă.

Dacă șeful care a pregătit o luptă n'are dreptul să se îmbolnăvească în preziua ei, tot așa n'are dreptul să doarmă din picioare pe timpul ei.

Facultățile intelectuale ale șefului de război, trebuie să se facă apte pe lungă durată, a-i da satisfacerea și prevederea celor necesare execuțiunei.

ascuțime, precizia vederei sale, o memorie care să fie în stare a-i prezenta oricând particularitățile, trăsăturile, esențiale a unei regiuni, văzută o singură dată dintr'o aruncătură de ochi, accidentele solului, munți, dealuri, ape, obstacole, cu un cuvânt tot ce trebuie în a ordona ocuparea unei poziții, sau executarea unei acțiuni. Viziune concretă, precisă, a distanțelor, căci nu este pentru un șef al armatei noțiune mai prețioasă, mai fundamentală, decât cea a distanțelor: apoi să ghicească jocu adversarului după informațiile ce primește, dar a căror valoare să știe cum și cât s'o aprecieze.

Am spus că războiul a devenit greu de condus prin natura complicațiilor ce se ivesc în mersul lui; că este un dezastru pentru o țară în război, când acest război este rău condus de dânsa. De aceia la calitățile sufletești unite a omului și șefului, să cer acestuia însușiri ce niciodată nu vor putea fi socotite exagerate.

Dealtfel arta și știința militară nici în trecut n'au fost ușoare; iar marilor șefi de război nu li s'a cerut mai puține condițiuni de îndeplinit și pe acel timp, pentru a smulge victorii, a îngenunchia și distruge țări și a rămânea în Istorie. Iar acei cari au studiat cauzele acelor îngenunchieri și distrugerii, au dat peste nume de mari generali conducători de oști, cari cu iscusința lor, au produs asemenea rezultate acolo și când au dat peste armate, tot așa de bune poate ca element de luptă, dar lipsite de calități în conducătorii lor. Este drept că victoriile dobândite în trecut, s'au căpătat cu o știință ceva mai simplă, dar tot cu șefi geniali.

Arta militară este cea mai complicată din toate artele — spune Gabriel Hanotaux — fiind vorba de

mânuirea lucrurilor și mânuirea oamenilor. Acestea cer însușiri excepționale și de aceea naturele ce le posed, sunt rare ca și cometele". Căci dacă ne referim la atribuțiile timpului de pace, nu încapе în-doială, că fiecare element de conducere poate fi socotit ca suficient, în sfera lui de activitate a-și îndeplini misiunea privind prezentul, dacă bineînțeles să pregătește în acelaș timp, cu fiecare treaptă ce pășește în carieră, să adauge neconținut aceea ce cere conducerilor viitoare și anume pentru conducerea de război, șef de război, care-i excepțională și suplimentară și foarte grea; de aceea și victoriile într'un război sunt așa de puține. Calitățile de a fi mare șef de război, mare căpitan, sunt definite, speciale și în mod absolut cerute, ele au fost exprimate cu îngrijire de autori cari au studiat rezultatele acțiunilor executate de acești șefi, a conducerii lor geniale, căci numai astfel aceste rezultate au putut constitui învățăminte și pe cari armatele care le-au urmat, au continuat a câștiga regulat victorii.

Li trebuie șefului spirit de acceptare a situațiilor așa cum se prezintă ele și de alegere a regulilor căror să supune. O forță intelectuală și morală cerută de partea cea mai delicată a atributului de șef: mânuirea oamenilor; această îndoită și cea mai însemnată calitate, asigură șefului respectul și admirația subalternilor, că știe să facă mai bine ca dânsii sarcinile ce are misiunea a le îndeplini; iar cuvântul lui dat, să se știe că se poate conta pe dânsul. Aceasta va face pe șef să aibă totdeauna în vedere și să știe, că el angajează viața, averea, reputația altora, acești alții pe care îi iubim, care s'au încrezut în noi cu tot entuziasmul și care mâne poate vor fi ruinați, pierduți.

Nu poate fi șef bun dacă este încrezut, căci „șef bun este acela a cărui inimă rămâne statornică sub asaltul vanității și trufiei. Poate că e mai bine om cu talent mic, dar cu inimă mare, decât om cu talent mare și inimă mică”. „Mareșalul Massena, spune Stendhal, nu știa mai nimic, dar avea o inimă tare și era inaccesibil la descurajare. Nenorocirea parcă dubla activitatea acestei inimi energice, în loc de a o strânge”. Să fie convins șeful că „mai bine decât momentele triumfului, orele adversității ridică pe adevăratul șef”.

Funcția de șef pune parcă pe om pe un soclu ca o humă oferită degetelor sculptorilor. Calitatea sa esențială este o judecată foarte sigură, un netulburat bun simț, care împins la așa limite, devine geniu. Să știe admirabil a face să lucreze în jurul său, ceia ce este propriu unui șef veritabil; trebuie ținut seama că „în dorința de a comanda, șeful sacrifică repaosul său, sănătatea sa și miile de bucurii ce înveselesc pe alții. El trăește numai între ai sei, cartierul său să fie vesel, aer bun. Mecanismul de comandament trebuie să funcționeze așa de regulat, ca și o mașină”.

Sunt studii din război cari arăt ce cartier nesuferit, desnădăjduit, era la unele comandamente, din pricina șefilor care-și pierdeau curajul și calmul, influențați de știrile proaste de pe front, sau din interior, sau sub apăsarea răspunderii în situațiile critice în care se găseau. Așa era la cartierul general german și înainte și după abdicarea împăratului¹⁾.

1) Karl Rosner: Der König (Au Quartier général du Kaiser etc., tradus de H. Massoul).

Nu trebuie uitat, victoria este rezultatul totalului de activități individuale, îndeplinite toate la timp, fără reproș și în armonie cu marea armată care urmărește o țintă și un scop, după impulsunile și directivele șefului. Sunt unele acțiuni care cer anume om a le executa, spre a se avea siguranță că vor fi îndeplinite. Un șef însărcinat a conduce operațiunile, nu trebuie să se lase târât a servi o concepție a cărei posibilitate de execuție, nu-i inspiră încredere absolută. Adevărata funcțiune de șef, cere acestuia să nu pregete a îndepărta piedicile ce stau în calea executării bune a misiunii sale, misiune care-l încarcă personal de răspundere, deci acțiune de răspundere, deci personală. Inlocuirea din timp și fără teamă de remușcări, a celor ce mai dinainte denot că nu-s capabili a se găsi, în orice moment, la înălțimea unei însărcinări ordonate și care ar putea-o astfel compromite, nici o altă considerațiune nu trebuie să preocupe pe șefi, a aviza numai decât asupra măsurilor; căci în afară de răspunderea pentru cei în vină, buna lor reputație de șefi ar suferi și încăodată afirmăm, răspunderea sa este dela început și până la sfârșit, în joc. Proba aceasta de curaj este dovadă de cavalerism din partea Șefului, care cu dânsa sporește prestigiul seu, dovadă de conștiință în îndeplinirea misiunii sale. De așa curaj a dat dovadă generalismul Joffre, înainte de Marna și pentru a putea dobândi victoria cu acest nume; de așa curaj s'a dus lipsă în războiul nostru, la Olt și în Dobrogea, primind să se consume *greșeli și vieți*, prea târziu de înlăturat. Luând așa măsuri, Joffre lasă impresiunea autorității sale și a tenacității sale încrezătoare. El rămâne liniștit, neturburat, a da pe față

o așa de frumoasă forță morală. El aștepta victoria de care era acum sigur. De altfel, pe alte fronturi în marele război, foarte mulți comandanți au fost înlăturați dela comandă și conducere de unități, pentru că le-au lipsit răbdarea și s'au precipitat în hotărîri nejustificate, sau în alegerea mijloacelor a le executa, sau n'au avut tărie a-și păstra sângele rece. Când au ales calea și au pornit la îndeplinirea misiunii lor, și-au pierdut cumpătul, capul, natura firii lor i-au lăsat victimă surprinderii.

Pentru aceasta se cere șefului „*să nu fie nervos, nici impresionabil*”. Sub acest raport se citează: Comandanții de unități germane, aveau nervii mult mai solizi și priveau mult mai calm evenimentele.

Subalternii recunosc și se închin înaintea inteligenței Șefului și înaintea caracterului seu. „*Ei simt că în momentele cele mai critice, nu-i va părăsi niciodată, pentru că va începe prin a nu se părăsi el însuși*”.

Un așa bogat rezultat nu se explică decât prin acțiunea atotputernică a forțelor intelectuale și morale, printr'un fel de revărsare misterioasă ce încearcă toți cei care-l apropie, care constituiesc propriu zis aceea ce se chiamă *darul* de a comanda. „*Fără dânsul nu-i mare șef militar, să poate spune chiar, că nu este mare șef civil. Dar pentru a putea duce toate la bun sfârșit, trebuie caracter și energie*”. Lipsa de caracter este o nenorocire. *Darul* de a comanda, să fie ca un simbol ceresc, precum ca un simbol ceresc iau credincioșii *darul* preotului care-și îndeplinește o misiune divină asupra lor. Totdeauna șeful să-și pună întrebarea: sunt eu oare demn să comand pe acești oameni? Sentimentele profunde ale șefului, voința, aptitudinea la ini-

țiativă, instinctul de superioritate, sunt esențiale în aptitudinea de comandament!

Este foarte adevărat că pot fi și șefi cari cu o dibăcie diabolică știu s'ascundă lipsuri și defecte, pe care numai împrejurările războiului le pot da pe față. În războiul nostru, în perioada critică a luptelor din Dobrogea, un șef, comandant de brigadă și-a părăsit unitatea în plină acțiune; altul și-a nimicit regimentul pe care-l comanda, din cauza lipsei de capacitate a-l conduce. Ce judecată au putut avea subalternii de așa șefi ce i-au părăsit! Mareșalul Massena era cunoscut prin îndrăsneala sa, familiaritatea sa energică cu soldații, ereau făcute ca să le placă, avea mult caracter, tare de constituție, neobosit, ziua și noaptea călare în mijlocul stâncilor și munților", „Era hotărît — spune Napoleon — *brav, întreprid, plin de ambiție și de amor propriu, caracterul seu distinctiv era încăpățânarea. Nu era niciodată descurajat. La cea dintâi lovitură de tun, în mijlocul gloanțelor și a pericolelor, gândirea lui dobânda putere și claritate*”.

Cugetul celui ce comandă are oarecare rigiditate, ea este legea, regula, trebuie dar sprijinit pe dânsa. Lucrul seu și al oamenilor sei trebuie trasat mai dinainte, de manieră sigură.

Ce exemple de șefi de război care în fața primejdiilor nu-și pierd calmul, sângele rece și virtutea de a nu descuraja pe cei din apropierea lor, ne dă Istoria:

„Generalul Maistre, comandantul sectorului Douaumont și Vaux, explică generalismului Joffre, venit în examinarea situației, greutatea cu care ține poziția aceasta sub un continuu uragan de fier. Joffre părea că fixează pe deasupra lui Maistre, un

punct invizibil și parcă ascultând, urmează un gând interior și spre mirarea lui Maistre, care s'aștepta să exprime generalismul o grijă sau o idee, aude atât: BINE, ACUM POȚI FI LINIȘTIT''.

Prințul Andrei Bolkonski, adjutant al generalului Bagration, scrie Henry Bordeaux, vine de-i raportează, că a surprins forțe inamice care amenință armata rusă de sub comanda sa. Ascultându-l, Bagration privea înaintea sa și Prințul Andrei se întreba cu o curiozitate îngrijitoare studiind trăsăturile feței lui Bagration, a cărui ochi erau pe jumătate închiși, vagi și adormiți; ce gânduri, ce sentimente, se ascundeau în dosul acestei măști de nepătruns: *bine, zise simplu Bagration, ca și cum aceia ce auzea, fusese prevăzut de dânsul. Acea ce auzise, amenințarea ce apăsa asupra armatei sale, n-l tulbură de loc; el răspunse „bine” ca și cum amenințarea nu putea întru-nimic deranja planurile sale.*

După cum întreruperile unui discurs sunt mijloace sigure a dezorienta, sau a ne da seama de siguranța științifică a celui care îl ține, dacă știe răspunde prompt și sigur hărțuelelor de tot momentul, tot așa șeful care este stăpân pe învățătura procedeelor și a mijloacelor de a face față cazurilor și surprinderilor ce-i prezintă adversarul în luptă, iese triumfător înlăturând din calea hotărârii sale, piedicile ce i se pun. Este adevărata calitate a ochiului câmpului, care permite șefului de război să îmbrățișeze de-odată peste tot și tot ce poate influența în bine sau în rău, acțiunea ce conduce.

De multe ori șeful de război poate fi învins de împrejurări, căci nu-i de ajuns de a avea conștiința delicată și capul plin de știință, atunci când totul

este în contra sa. Totuși, un mare șef de război, cu pasiunea comandai, plin de inițiativă, cu acceptarea statornică a responsabilităților, curajul de a înfrunta riscurile și având tăria de inimă, lucrează în așa fel, încât schimbă deodată soarta bătăliei. De așa natură de șef de război, dă exemplu genenralismul Joffre, când ia asuprași acțiunea smulgerii inițiativei din mâna dușmanilor, la începutul războiului. Este dovada sclipitoarei sale judecăți asupra evenimentelor care să precipitau, căci după Charleroi, germanii stăpâni siguri pe inițiativa operațiunilor, având moralul ridicat prin mersul fără prea serioase piedici către inima Franței, nu s'au așteptat să se poată schimba brusc situația. Joffre limpezește lucrurile și procedează repede.

Șeful trebuie să-și ia răspunderea a ceea-ce conține și execută el și răspunde și asupra ce ordonă el ca să execute alții. Să nu arunci vina pentru a acoperi greșeala de concepție sau mijlocul de execuție în ordinul vag dat. Nu-i capabil de așa fapte, șeful care posedă nobleță în sentimente, este loial, generos, idealist, resemnat în adversitate, stăpân pe sine. *Calmul și simplitatea* — spune Amiralul Ronarck, descriind acțiunea marinarilor sei la Dixmunde — *sunt suprema eleganță a curajului*. Să nu iei nici o hotărîre de cât când vei fi cât mai bine luminat. În luarea hotărârilor, trebuie să fii „*minunat de calm, stăpân pe sine, sigur de el*. Gallieni primea știrile de pe front, le examina, da ordinele sale printr'un sânge rece neturburat. Când ai să iei hotărîri, mai trebuie să te duci pe front și să iei contact cu trupa și cu șefii ei. Frontul de multe ori știe mai multe decât cei mai inteligenți dela Comandament și simplul soldat poate adesea

procura cele mai bune deslușiri asupra trupei, hranei, etc., mai bine decât orice rapoarte scrise.

Ușurința cu care Șeful ia câte odată lucrurile, aduce greutate execuției și împuținează sortii izbândeii.

Să cere Șefului agilitate, memorie și imediată pricere a realităților, el coprinde în total și situația sa și pe cea a adversarului: teren, posibilități, capacitate de moment a trupelor sale. Cine în hotărîri nu se ține în cadrul realităților practice, riscă pericol pentru a realiza o idee atrăgătoare, de a nu aprecia dintr'un punct de vedere riguros obiectiv, mijloacele necesare pentru executarea sa. Toată combinația lui iese din domeniul posibilităților și trebuie să cadă la fund, oricât de genială ar fi ea. Sunt unii șefi care prețuiesc situația vrăjmașului, poziția lui, capacitatea de luptă a trupelor sale, sub realitatea lucrurilor, de multe ori aceasta fie din cauza informațiilor necomplete, sau greșite, ce a putut dobândi, sau din cea a deducțiilor ce face singur din cea ce atribuie el însuși vrăjmașului și mijloacelor sale în aparență, sau care ar putea fi sporite prin eventuale sosiri ulterioare. Șeful urmărind desfășurarea acțiunii, să-și amintească vechiul principiu, anume acela că, el, ce ar face, dacă ar fi în locul și poziția adversarului și în situația în care este pus acesta.

Despre Napoleon, sub acest raport, Alfred de Vigny, spune: „*el mi-a dat măsura de ce trebuie să fie omul de război, inteligent, exercitând nu în ambiție, dar în artist, arta războiului. Măreția precizărilor, promptitudinea magică a execuției sale, fermitatea ordinelor sale, siguranța lor, integritatea judecății sale, pătrunderea sa în negocieri, exactita-*

tea ideilor în consilii, grandoarea sa în bătălii, calmul seu în pericole, constanța sa în pregătirea întreprinderilor, mândria sa în atitudini. Limpezimea minunată a spiritului seu, care-i permitea să discearnă îndată punctul esențial", căci spune Napoleon : „prin ochii spiritului, prin ansamblul întregului rezonament, printr'un fel de inspirație, că generalul vede, cunoaște, judecă". O spune aceasta Napoleon „care a fost un spirit concret realist, născut pentru război, venit într'un timp de teorii militare". În război, grija de căpetenie a șefului sunt acțiunile, luptele. Ce se cere pentru succes în lupte, Șefului de război ? Trebuie făcut o mică deosebire între cuvântul luptă și acțiune; lupta este executarea brută a lovituri fixată prin acțiunea de întreprins, iar acțiunea este ansamblul tuturor măsurilor prevăzute și prescrise pentru executarea izbirei, lovituri, luptei propriu zis.

Orice acțiune cere șefului de război, ca și arhitectului ce va construi, un plan. Cel mai bun plan, ca și la construcții, nu valorează nimic fără un om de talie a-l și aplica. *Războiul* — a zis Napoleon, *este totul artă de creație*". Combinarea repede a planului seu de operație, pe care el Șeful îl va aplica și conduce, cere o atenție strictă asupra executării sale. *În marele război* — spune Foch în memorialul seu — *germanii au avut un plan excelent a lui Schlieffen, execuția lui însă a fost rea*. Aci se vede calitatea de judecată, de hotărîre și de caracter a Comandantului, care fără a pierde timp în nimicuri de vorbărie sau din cărți, pune mâna pe cârmă, se inspiră dela realitate și știe să lucreze după cerințele fiecărei situațiuni. Generalul Joffre judecă situația armatelor franceze, aflate în continuă retra-

gere, în fața invaziei inamice, care luase asupra-i inițiativa operațiunilor; își dădu seama că a opri trupele spre a opune o rezistență luptând ca și până atunci, riscă distrugerea lor treptată; întâi să scape tot — spune el — și apoi a o lua d'acapo. „Curat și prompt să dă pe față țarei, grav, puternic și rezolut. Este acesta adevăratul om de acțiune, care-și ia răspunderea și nu să teme de ea și nici de critică, de oarece, acei cari au spiritul în pace și nu fac nimic, critic”. Joffre se retrage sustrăgându-se inamicului, caută să câștige spațiu pentru bătălia ce hotărît o dă în condițiuni de posibilitate a izbândeii și astfel smulge inițiativa din mâinile dușmanului, prin câștigarea bătăliei dela Marna și astfel schimbă fața războiului. Este șeful ce știe și poate cere efort trupelor și acestea îl fac, efort la care inamicul nu să aștepta, căci nu le credea capabile: „cu oameni care s'au dat înapoi timp de 10 zile, — spune generalul german von Kluck, asupra bătăliei dela Marna — culcați pe pământ, jumătate morți de oboseală, să poată relua armele și să atace la semnalul trâmbiței, aceasta e un lucru cu care n-am contat, o imposibilitate despre care niciodată n'a fost chestiune în școalele de război”.

În mai mic, o situație absolut la fel a prezentat în prima parte a războiului nostru, invazia inamicului în Oltenia. Trupele Grupului Jiu erau în continuă retragere de 11 zile, obosite, demoralizate; inamicul nici aci nu s'a așteptat că aceste trupe mai sunt în stare să ia armele și să atace, de aceea el nu mai punea seriozitate în acțiunea ce ducea; când la 14/27 Octombrie 1916, din inițiativa și hotărîrea pe răspunderea Comandantului Grupului Jiu, trupele sale trec la atac și obțin victoria dela Jiu, tăind

astfel avântul inamicului mult mai numeros în număr, cu moralul ridicat, cu mijloace de luptă mai superioare, dându-l înapoi pe frontieră. Și aici la fel, comandantul inamic spune: „*La 14 Oct. românii au început pe întreaga linie contra-atacuri cu forțe puternice asupra slabelor trupe ale generalului von Kneusel. Trupa a trebuit să cadă la atacul forțelor românești. Cu aceste cuvinte zugrăvea generalul von Kneusel înaltului Comandament, starea bravelor sale trupe, care au fost silite să se retragă, însă în ce stare*”.

Când un șef se bucură de încrederea că-și va îndeplini bine orice însărcinare și se dă, să nu se teamă că-și va lua răspunderea, dacă nu ar executa acțiunea ordonată, dar care vădit nu se poate executa. Șeful de asemenea poate schimba mijloacele de a executa, nu însă și scopul. Când spiritul de inițiativă este bine dezvoltat, doctrina militară nu pretinde în mod absolut executarea oarbă a unui ordin operativ devenit ca necorespunzând situației. „Generalul Curé, încă nu lipsea de caracter și știa să-și ia răspunderea; în Septembrie 1915, cu tot ordinul primit, el refuză să trimeată la atac al 7-lea de huzari, socotind că ar merge la un masacru nefolositor”. În războiul nostru, comandantul diviziei 1/17 română, refuză să execute ordinul Armatei 1-a de a ataca poziția foarte tare dela Săbiești, trupele noastre fiind în retragere generală către Siret și inamicul nu urmărea de-aproape, deci nu era vorba de a câștiga un spațiu între el și trupele noastre. Ordinul fu dat altei divizii (a 6-a) care de și comandată de un general mai mare în grad ca acel ce da ordinul, deci și mai în drept a avea inițiativă, el execută ordinul, atacă și pierde aproape un sfert

din trupele sale, când interesul era a ne subtrage cu cât mai multe forțe din fața inamicului, spre a le aduce intacte și în stare de o mai bună rezistență ce se proiectasă pe Siret. Cu totul altceva este când șeful a judecat și își dă seama dacă a continua o acțiune, nu-i de prisos, când are mijlocul a micșora la timp sacrificii inutile în oameni; afară dacă aceste sacrificii i-au fost anume impuse de ideea operativă, sau din ordin judicios văzut și simțit, în folosul unei alte acțiuni mai hotărâtoare; și atunci, adevăratul șef de război, nu-și cruță nici persoana sa, căci exemplul său este un fel de demonstrație a sincerității șefului, în el subordonații au dovada că nu sunt înșelați în credința lor; cine aruncă trupa la asalt, să cere să se expună el însuși, să împartă soarta cu dânsa. Aceștia sunt șefii eroi, Este admirat un șef, care riscă viața lui când trebuie și când s'a realizat un scop superior. Și sunt destule exemple și în trecut și în războiul cel mare din urmă, șefi cari și-au împărțit soarta cu oamenii lor. În atacul principal dat de germani contra cotei 304, în 22 Aprilie, 4, 5, 7 Mai 1916, pe frontul apusan, un măreț exemplu este semnalat de către Albert Lange, în persoana și sacrificiul Colonelului francez Odent, comandantul unui regiment ce apăra numita cotă. „Colonelul Odent era șeful care nu va rămâne la postul său de comandă, în timp ce oamenii săi luptă. Cu oamenii săi va fi și în capul lor. De aceia el reunește pe ofițeri, le dă ordinele sale, dispune pe o linie elementele sale dispartate, care merg cu el să învingă sau să moară. Ținându-se la mijloc, să întoarcă atunci către oameni: baioneta la arme, amicii mei ! strigă el; e momentul de a avea curaj. Înainte ! Intâi în capul oamenilor săi, se a-

runcă; înapoia lui toate împreună cele 4 companii — 250 de oameni cu totul — au trecut parapetul.

Atitudinea șefului a electrizat oamenii, acelaș spirit de curaj și de sacrificiu îi animează. Atunci, Colonelul Odent, într'o gaură de obuz înaintea oamenilor sei, să apleacă, pare că vorbește cuiva de alături, dar deodată să vede îndreptându-se brusc, cască îi zboară la câți-va metri, să întoarce, brațele întinse și cade... un glonț l-a lovit în cap". Generalul Petain spune de Odent și de acțiunea sa pe care o evocă: „printre atâtea altele de care a-și putea vorbi, am voit să citez această acțiune strălucită caracteristică, de ce face în foc ascendentul".

Exemplul Șefilor în împrejurări cu totul grave, servește succesul. Napoleon la podul dela Arcole văzând lipsa de curaj a soldaților, să aruncă el însăși în capul grenadierilor sei. Mihai Viteazul la podul dela Călugăreni, în o asemenea împrejurare, se pune în capul soldaților sei și trece podul pe Neajlov.

Sunt și cazuri însă, când subordonații au conștiință că în interesul lor general, ei admiră la șef mai mult prudența decât bravura. Șeful nu-i un căpitan de vas, care în naufragiu urmează soarta echipajului seu. La Turtucaia, a fost ca un naufragiu care-și cerea la sacrificiu și pe șef în mijlocul oamenilor sei a căror soartă le-o pregătise. „Dă oamenilor dovadă de virtutea ce voiești să aibă și ei".

Inițiativa desigur este impulsul dreptei judecăți și a imediatei nevoi; și revendicând „răspunderile, obișnundu-ne la inițiativă, la hotărîre repede, tărie, scurt aruncându-ne în învălmășală, antrenăm calitățile noastre de Șef". In acelaș timp trebuie specificat, camaraderia în conlucrare, este o virtute a șe-

filor. Dar ea nu a fost peste tot și totdeauna în război; această constatare este firească, întrucât e dovedită, își are o simțită ameliorare în spiritul de inițiativă ce se poate asigura și atunci când acest spirit de inițiativă este asigurat celor ce vor executa ordinele și întreprinde acțiunile, atunci sunt șefi devotați cauzei.

Un exemplu ni-l dă mareșalul englez French, participând la bătălia dela Marna, cum s'a arătat și alt exemplu ni-l dă Marele Duce Nicolai, Comandantul armatei ruse, care de și suferise puțin înainte ca și un dezastru, la Tanneberg, nu refuză sprijin lui Joffre, după înfrângerea suferită de aliați la Charleroi. Folosirea de inițiativă trebuie însă practică în toate ocaziunile și constatată în acelaș timp, dacă este la locul ei. Câte inițiatives de jos, în război, n'au acoperit de glorie pe mulți neașteptați la dânsa, în toate armatele și în toate timpurile. Câțiva buni creștini doară țin lumea de nu se prăpădește. În momente critice, este inițiativa de la fața locului, care poate găsi soluția ce convine, dacă se are o judecată reală asupra situației, nu cum se prezintă ea în cabinet de lucru, dar cum se desfășoară pe teren. Pe timpul luptelor sunt perioade de relativ răgaz pentru șef și sunt și clipe de criză; în cele dintâiu dispozițiunile ce au fost luate anticipat se îndeplinesc dela sine și șeful doar urmărește atent desfășurarea lor; cele de criză sunt atunci când peste voința și puterile executanților, începe alterarea scopului urmărit, sau depărtarea de dânsul; atunci șeful trebuie să intervină imediat și cu mijloace dela dânsul. Dar răgazurile și crizele cer o continuă, eficace și sigură, supraveghere a frontului de luptă și o perfectă legătură cu dânsul.

Grija aceasta, care este însemnată, revine auxiliarelor comandamentului, cari în mod conștiincios își împart rolul și sectoarele și își asigur comunicarea cu șeful. Datoria Șefului de Stat Major este, să garanteze generalului acest serviciu în cele mai perfecte condițiuni cu putință, uzând de elementele cele mai ales, cele mai încercate, aflate la îndemâna sa, ori anume procurate de unități și avându-se din timp reperate comunicațiile ce au a folosi pentru aceasta.

Și pe frontul occidental, armatele aliate și comandanții lor își pierduseră calmul, iar națiunile, moralul; singur generalul Joffre „*rămâne impasibil în aparență în mijlocul furtunei, iar influența reconfortantă a calmului seu suveran, nu se face deloc simțită dincolo de anturajul seu imediat*”.

Un plan bine conceput, bazat până la un oarecare punct pe realizare, bine și complet pus în executare, executat în mod precis și repede, cu o rezervă gata a interveni „căci cele două platane ale balanței devenite în echilibru, e deajuns o greutate suplimentară spre a o face să încline”, se înlătură mai ușor unele surprinderi sau surprize, decât legăturile care pe câmpul de luptă devin iluzorii, sau anevoioase, greu de reparat și mai ales greu de îndreptat o execuție, dacă s'a făcut vreo scăpare din vedere, s'au a intervenit un factor nou. Victoria — spune Foch — să câștigă cu rezidul, cu resturile. Arta supremă a generalului consistă a le întrebuița la timp. Cu cât un plan de acțiune este mai bun, cu atât șeful este scutit de a face acele modificări de măsuri în timpul excutării planului. De aceea rolul seu în facerea planului, de a aduna, de a

le combina condițiile pentru victorie, caută a reuni cel mai mare număr posibil, ceea ce reduce la minimum așa zisa partea norocului. De altfel nu este noroc „*hazardul nu-i decât un nume* — spune René Lalou — *pentru a ascunde golul lumei, când voința lipsește. Prima, voința șefului îi de-ajuns*”.

Și aici e locul a spune, că nu să poate ști precis, când în dobândirea unei victorii a intrat vreodată norocul, căci nu pot fi luate lipsurile și greșalele adversarului, drept noroc pentru învingător, sau drept nenoroc acestea pentru învins. Caută dar șeful totdeauna a se opune presupusului noroc al adversarului, parându-i bine mișcările, sau a nu-l aștepta acest noroc din parte-i, pentru el, luând la rândul său măsuri potrivite regulilor de luptă și situației. „*Pentru un Șef, arta de război constă în a face cu trupele sale cât mai mult rău cu puțință inamicului și el a primi cât mai puține pagube*”.

Executarea planului cere înainte de toate cunoștința oamenilor, a vieții care intervine, „*trebuie știut ce poți cere fiecărui din colaboratori, fiind dat caracterul, temperamentul lor și cum să le ceri*”. Aceasta nu înseamnă de loc o cedare din autoritate, dar o prevedere pe care șeful e dator s'o aibă în interesul bunei reușite. Surprizele ce s'au dovedit că se produc foarte adesea, mai ales în războiul de astăzi, cer șefului în alcătuirea planului, economie de forțe, o întrebuințare judicioasă în acest scop a disponibilităților, ca să poată ataca totdeauna pe inamic la locul bine ales, sau acolo unde de-odată i se simte golul sau slăbiciunea, cu forțe superioare; a dispoza trupele chiar mai răzlețite, atât cât are puțința a le ținea însă în mână, aceasta o cere vulnerabilitatea de vederi și focuri;

a căuta masa principală a inamicului ce voești a abate și a distinge, pentru a lovi, punctul critic. In scurt, repeziciune de concepție și de execuție, pentrucă dela luarea contactului cu inamicul și până la lovirea lui, suntem la rândul nostru sub observarea lui și la pânda lui, tinzând la a ajunge la inițiativă; atunci, oriunde să găsește, comandantului aparține de-adreptul de a lua direcția luptei. Mai mult de cât orice informație, instinctul generalului acum este care-l va lumina, prin ochii spiritului, de-odată cu totalul judecăței, printr'un fel de inspirație, căci — spune Napoleon — *„generalul vede, cunoaște, judecă”*. Chiar în felul războaelor de astăzi, încă este cu putință observarea cauzelor care aduceau lui Napoleon victoriile. *„El alegea precis locul unde trebuia lovit, repeziciunea loviturilor îi era grija, ofensivele sale erau bine combinate, legându-se una cu alta, precipitându-se în mare iuțeață, așa ca să nu lase adversarul în nici o așteptare, nici o oprire, bătălia animându-se, desfășurându-se din ce în ce, până ce inamicul este constrâns, a cere iertare”*. Principiul lui era: *„a vedea clar, a decide repede, a proceda încă și mai repede, acestea sunt și astăzi trăsăturile dominante ale manevrei”*.

Calitățile ce trebuie șefului pentru aceasta, sunt acele pe care le avea Napoleon: viziune concretă, precisă a locurilor, chiar când erau foarte întinse — ochiul câmpului — pe care are a lupta, calculul la moment a distanțelor, a etapelor, a mișcărilor ce va face să execute trupele sale, ghicirea generală a jocului adversarului seu, după informațiile ce primește de pretutindeni în fiecare moment, combinarea repede, aproape imediată, a planului seu de

operație; acest plan întocmit, atențiunea cea mai strictă, cea mai minuțioasă asupra execuțiunii sale; totul fiind pus în lumină, nimic lăsat în umbră, nici o precauțiune neglijată, așa că desfășurarea planului să se împlinească fără nici o împiedicare: *un act de piesă de teatru* și fără posibilități de bisare.

Proverbul că graba strică treaba, își are și el aplicația în timp de război, de aceia se cere șefului, calm, liniște, care se împrăștie tuturor de la cartierul seu; toți au ochii la șef și privesc în fața lui semnele succesului sau a nereușitei. Șeful să nu fie nervos, nici impresionabil în împrejurări critice. Ce exemplu frumos dă sub acest raport generalisimul Joffre: el rămâne nepăsător în lupte în mijlocul furtunei, însă influența întăritoare a calmului său suveran, nu se făcea simțită dincolo de cei din jurul seu imediat.

Execuțiunea acțiunilor nu este ceva ușor, cu atât mai mult mai ales când ordinul șefului nu este lămurit, sau dă loc la interpretări. Mareșalul Foch cu privire la ordin, are reflexii cari sunt axiome și transformate în calități impuse șefului. „*Ordinul — spune el — este ca și un semn de execuție, căci acel care-l primește este obligat a lua de îndată măsuri pentru îndeplinirea lui. Niciodată în viața mea, n'am dat un ordin ce nu mi s'a părut clar și precis. Nu voi da niciodată inferiorilor mei un ordin, pe care nu-l înțeleg eu*”. Iată de ce regulamentele prescriu felul ordonărei de către șef; un ordin precis, limpede, nesuferind nici o discuție, îi e indispensabil, obligi cu asta omul asupra căruia vrei să te convingi despre acceptarea executărei, a cântări consecințele unui refuz, a-și măsura răspunderea; și iată de ce tot regulamentele prescriu ca, să

fii gata de plecat în executarea unui ordin, trupă sau ofițer, imediat ce ți-a parvenit. Valorează felul de a fi executat un ordin, oricât de valoros este acel care l-a dat. Toate dispozițiile cât de fericite, nu valorează decât prin energia, caracterul celui însărcinat a-l executa. Fortul belgian Fléron, apărat de 250 de oameni între 8—14 August 1914, a primit în total mai mult de 5000 de obuze (unele de 305 și chiar de 420), totuși moralul oamenilor a fost ținut continuu intact; atât li s'a spus oamenilor: „Comandantul vostru contează pe voi. Toți cei cari sunt cu el, trei pași înainte”. Intr'un singur bloc, ca transfigurați de o voință brutală, cei 250 de apărători au eșit înainte agitând brațele, strigând cu entuziasm: *trăiască Fléron, trăiască Regele, trăiască Belgia*’.

Iată legătură sufletească între subordonați și un șef, care la propunerile repetate ale inamicului de a capitula sub amenințarea că va fi bombardat fortul cu obuze de 420, a răspuns parlamentarilor: „Domnilor, sunt soldat, spuneți generalului Dvs., că nu, nu capitulez” !¹⁾. Și fortul Fléron era numai o ruină !

Insă este absolut necesar ca, prescripțiile ordinului să se potrivească, să răspundă, situației, să se poată cuprinde în situație. De aceea la darea lui, șeful să fie minunat de calm, stăpân, sigur de el, cu sânge rece, netulburat, încredințat că executat întocmai, va produce rezultatul voit. Șeful se consideră pregătit a da ordinul, când la primirea știrilor de pe front, a cetit cu îngrijire, a examinat

1) General J. Mozin (La défense du Fort de Fléron, en Août 1914).

chestiunea, a pătruns, s'a pus în cazul că în împrejurările ce au motivat ordinul ce a dat, el l-ar și executa. *„La ce servește să dai ordine, dacă pentru orice fel de rezoane materiale și morale, ele nu pot fi executate“*.

Șeful să prescrie o sarcină concretă de executat, decât directive generale; aceasta cere calitatea de ordine, de metodă, de exactitudine concretă, de asurare de răspundere. Cu așa multiple calități avem cel mai elocvent exemplu în generalul Gallieni, posesor al unui spirit lucid, o voință fermă gata a da formă organică ideilor, stimulator și rodnic în rezultate. Nimic nu-i mai dorit de către cei ce au a executa dispozițiile unui așa șef, decât a-l înțelege ce vrea, ce scop urmărește, atunci ei stau gata a pune în mișcare toate elementele de execuție cele mai potrivite, preîntâmpinând ordinul, așteptându-l. Gallieni fiind în cunoștință de ce are a hotărî generalismul Joffre și fiind în vederile lui conform situației, fără a mai aștepta ordinele, el și trimite unităților de sub ordinele sale, instrucțiunile sale definitive, în vederea atacului hotărît contra germanilor, în bătălia dela Marna. Așa fac toți acei cărora *„nu le lipsește această pârțică de dragoste pentru împlinirea datoriei, fără de care nu se poate îndeplini nici o operă mare omenească“*.

Totdeauna *„spiritul să fie în acest sens cultivat ca cea dintâi valoare“*.

Nu încapă nici o îndoială, că sunt șefi cari se impun numai decât și încrederea ce emană dela șeful suprem, se repercutează instantaneu printre comandanți, până în rândul luptătorilor. Puterea șefului este întemeiată pe încrederea celor de sub ordinele lui. Aceștia sunt șefi cari au știut, din timp,

să se supună ei însăși îndatoririlor, la care supun pe alții, prin calitatea lor de șefi.

Odată stăpân pe hotărîrea luată, ezitarea în toiul executărei influențează pe executanți; e prea târziu a încerca o schimbare de fond a operațiunei proiectată pe baze certe și deja îndrumată. Aceasta înseamnă prudență, judecată prin deducție de rezultate în împlinirea unei misiuni și atunci, va face pe șef a observa strict prescripțiile tactice prevăzute de regulamente „*aceasta îl împiedică de a greși și îl scutește de judecata subalternilor sei, care și-au constituit încrederea în capacitatea sa*”. Și exemplele acestea ce se dau de calități de șefi, sunt cunoscute ca și multe altele necunoscute de aiurea și dela noi, din războaiele trecute și din marele război din urmă, care a pus în acțiune mai toate armatele lumii, pot servi să definească șeful ideal, cu aureola însușirilor ce trebuie să-l împodobească.

Șeful să conteze în operațiunea ce întreprinde, în general, numai pe aceea ce are la dispoziție și să nu se lase înșelat de posibilități de intervenire a altor factori și ajutoare, din altă parte. Curata și adevărata camaraderie în lupte, înlătură manifestarea egoismului personal, în totala activitate de război. Economisirea forțelor, pentru a le întrebuința judicios ca să poți ataca totdeauna pe inamic cu forțe superioare și în locul ales, „*arta militară pentru un general șef*, spune Stendhal — *este de a face să se găsească 2 contra 1 pe câmpul de bătălie*”; a ținea în mână trupele chiar când sunt împărștiate, după cum un vizitiu ține hățurile în așa fel ca să le reunească la orice moment; a căuta masa principală a inamicului ce vrea să abată, a deosebi, pentru a lovi, punctul critic unde înfrânge-

rea se transformă în fugă, repeziciune de concepție și de execuție. Acestea au fost elementele esențiale a geniului lui Napoleon.

Șeful trebuie să fie preocupat de totalul unei operațiuni în toate părțile ei. *„Moltke a fost un maestru în a prepara și concentra, mai mult decât în executarea bătăliei”*; Napoleon avea grijă egală de ambele aceste părți. *„Când un șef a pregătit tot pentru o acțiune, nu are drept a se îmbolnăvi când e să se execute acea acțiune”*.

O calitate de seamă este aceea de a fi calm, când prevăzând totul și executând fără reproș regulile cerute de principiile de luptă, nu obții succesul așteptat; căci atunci perzându-și calmul, îngreueie și mai mult consecințele nesuccesului. *Când lucrurile încep a merge bine, nu trebuie de cât a continua tot așa cu tărie, a urmări cu tenacitate sforțările ce faci și vezi cu surprindere că ele merg din ce în ce mai bine, ca un motor a cărui viteză crește pe măsură ce cursa se prelungește.*

Dacă șeful nu se mai poate găsi ca altădată în capul trupelor sale, trebuie însă să se afle în orice moment la îndemâna lor; oricare ar fi locul acesta, trebuie să fie așa ca să poată anima oamenii. Șeful cu ascendent asupra oamenilor, are mari avantaje în tenacitatea rezistenței și curajului lor. Imprudența a pierdut în războiul nostru, doi șefi de elită, unul la Jiu și altul la Olt. Jertfa lor, n'a adus nici un folos luptelor, care au fost astfel lipsite de conducerea lor ulterior. *„Este drept că are mare valoare să ai entuziasm dacă se vrea a se expune viața; trebuie entuziasm pentru un căpitan care-i văzut de oamenii unității sale, în cap, la un atac;*

dar pentru un general șef, războiul, spune cu drept cuvânt Stendhal, *este un joc cu riscuri*".

Pentru puținul ce un general are slăbiciune a gândi la pericolul la care-i expusă viața sa, el nu mai are decât o jumătate de atenție pentru riscul acțiunii sale. Ar trebui o atenție profundă, căci e vorba de a inventa odată cu mari mișcări și prevederile inconvenientelor celor mai mici în aparență, dar care pot opri tot. *Trebue la generalul Șef o extremă atenție la partea de eșec (risc) și atunci nu-i este permis a fi natural, trebue să fie comedian acolo, ca aiurea, căci gradul de grosolanie a comediei, este calculat pe geniul cel pentru care este jucată*"¹⁾.

O acțiune deplasează adesea punctul unde se va pronunța decizia, acolo urmează să-și aibă locul, șeful; căci, posturile de comandă sunt fixate geometric din cabinet, însă conducerea este în funcție de acțiune și acțiunea în funcție de inamic; iar convulsiunea frontului, este determinată și de scopul ce urmărește inamicul în timpul luptei, sau a schimbărilor ce el produce pe acest front. Șeful are lângă el subordonați încercați, care prepar probleme pe care judecata sa n'are decât a le rezolva, pentru că rolul unui șef nu-i de a înlocui pe fiecare din ajutoarele sale „*el este un tehnician de idei generale*". Intrebat Gallieni, de către șeful seu de Stat-Major, dacă voește a-i expune cum a dispus executarea unei măsuri luate din ordinul generalului Gallieni, acesta răspunse: „*nu vreau să cunosc nici un amănunt; vreau să-mi păstrez creierul liber pentru a concepe și conduce; scopul mă privește, mijloa-*

1) Stendhal.

cele îi treaba D-tale. Când e vorba de serviciu, nu fac niciodată sentiment". Și astfel este descris acest șef: „Gallieni dădu ordine, apoi părăsi liniștit, indiferent; el își impunea această regulă nestrămutată, chiar în campanie, de a-și acorda în fiecare seară o oră, căreia îi zicea baia creerului seu. E nevoe — spunea el — de a-ți menține meningenile în bună stare”.

Cartierul general să constituiască un centru, unde să se găsească un număr mare de voințe integre, de muncă înverșunată și de înalte capacități militare. Șeful de stat-major priceput în toate domeniile serviciului de Stat-major, să exercite funcțiunile sale pline de responsabilitate, cu o voință de fier și de nervi, cari n'au dat niciodată greș; să fie credincios datoriei sale, loial și nu prea vorbăreț.

„Calmul, liniștea, pe care le-am găsit la cartierul generalismului Joffre — spune Foch — și în anturajul seu, mi-au fost o mare mângâiere”. La fel spune și generalul Lyautey, de ce a constatat și el la cartierul englez de la Singapur și la mediul de-acolo.

Desigur, răsboaelor de astăzi li s'au adăogat elemente noi, care s'ar părea că puteau fi greutăți și pentru un Napoleon; cu toate acestea, armate ca cea germană, au putut fi învinse de șefi elevi ai școalei napoleoniene, următori principiilor lui; Napoleon s'a format el însuși din împrejurări și cu însușirile sale ar fi fost stăpân și acestor noi împrejurări, aduse de elementele noi ale războiului. De aceia să și cere pentru succes, șefului, spirit, limpeziciune de spirit, stăpânire de sine, siguranța judecăței, devotament absolut și de tot momentul cauzei ce servește. Stendhal, dă exemplu pe gene-

ralul Davoust „renumit prin sângele rece, prudentă și îndărătnicie”. Generalul Cramon dă și el exemple de generali, din război: Mackensen, nu numai că era bun soldat, dar manierele sale erau amabile, de și hotărâte și cu influență inteligentă asupra caracterului semenilor sei. Conrad, aparținea acelor naturi, cari sunt mai mult destinate a concepe, decât pentru a executa. Hindenburg, prea serios și ioarte impunător. Falkenhayn, prea agitat și prea violent, să perdea peste măsură în amănunte, angaja răspunderea prea energic în chestiuni secundare; făcea lucruri cari nu erau în căderea lui, ci a subalternilor”. Cea mai mare putere de voință, nu poate suporta o sarcină exagerată. „Ludendorf, era prea tranșant și de nesuferit. Moltke (nepotul marelui Moltke) nu avea nervi solizi, nici concepții geniale, nici voință mai tare”.

Patriotismul și marea răspundere a lui Joffre, nu se oprește numai la încercare, după Charleroi; aceea ce căuta el, era salvarea întregii situațiuni ce era de toți privită ca și compromisă. Aci apare superioritatea sa; el nu zice ca alții, fatalitate; când vede că nu poate determina pe mareșalul englez French, prin interveniri de persoane și guvern, ca să participe la bătălia de salvare dela Marna, Joffre se duce în persoană să convingă pe Mareșal: „cu calmul seu minunat aruncase zarurile cu mână sigură și aștepta rezultatul cu seninătate”. Și spune generalul Herbillon, martor, despre întâlnirea cu mareșalul englez: „îl voi vedea totdeauna în ochi, în acest moment de frumos eroism, simplu, adevărat șef, adevărat stăpân pe destinele Franței”. „Când a vorbit lui French, spune mai departe generalul englez Spears — vocea lui calmă, egală, de-

venea elocventă; cu un sentiment puternic ce ne pătrundea până la inimă, cerea cooperarea armatei engleze, cu o putere pasionată, inspirată de ideea și adevărul ce influența pe acest om. Mareșalul French ascultându-l, îi curgea lacrămile". „Joffre să impusese mareșalului prin valoarea sa individuală ce se realizase în dificultate".

Foarte cu drept cuvânt se poate spune despre dânsul și a-l da de exemplu ca șef de război: „om dotat de calitățile de inteligență, de inițiativă, de voință, care are îndrăzneală de a decide, de a risca, de a lua răspunderea... este o binefacere a lui Dumnezeu". Și ce-i trebuia lui Joffre ca să-l determine la hotărîrea ce luase, când lumea franceză intrase la grijă din pricina asta? „Aruncătura sa de ochi, sângele lui rece, vigoarea sa care erau incomparabile, comandant care știa impune voința sa". „Prin acțiunea sa de război, șeful devine din ce în ce mai mare, la infinit", „Penetră talentul generalului sporește prin experiența ce face", spune Stendhal. În adevăr, la acțiune propriu-zis și în care șeful are un rol determinat și capital, autorii au scrutat pe acei mari șefi, au constatat calități esențiale, transformând astfel constatările lor în învățământ, care urmat, procură succesul.

Un șef de război așa înțeles cum s'a arătat până aci, stăpânindu-și nervii, așa după cum e dator a-i potoli, prin atitudinea sa totdeauna calmă, pe cei ai subalternilor sei, nu-și poate pierde capul atunci când împrejurări critice se ivesc; trebuie chiar să inventezi lucruri rezonabile în două minute și adesea în mijlocul strigătelor și emoțiilor. „Mareșalul Ney devenea în asemenea împrejurări un vulcan

de idei rezonabile și ferme"; regulamentele militare încă au pretutindeni anume prescripțiuni pentru tot felul de cazuri, cât timp șeful are trupele în mână și o unitate totdeauna gata a face față neprevăzutului și condusă de un comandant cu inițiativă, destoinic și hotărît. Războiul cel mare și pe alte fronturi, precum și la noi, a prezentat exemple de șefi, cari și-au pierdut, iar cei cu lipsă de caracter au simulat pierderea minței, dând cel mai urât exemplu de dispreț către propriu lor prestigiu, în fața subalternilor lor.

Și acum: este oare mult ce se cere unui șef de război? Da, este prea mult, dată fiind natura omenească și împrejurările făcute grele în care este pus el, prestigiul seu pe deo-partea; pe de alta, răspunderile ce are către țară și neam. De aceia să și zice că șefi, adevărați șefi, sunt rari ca și cometele.

Cine poate arăta că aiurea, în afară de armată, să mai cere și să mai întrunește în vre-o activitate omenească, în vreo-altă instituție, la un șef, aceste calități pe care Istoria Lumei le-a constatat la șefi militari celebri, la diferite epoci și țări, cum s'a arătat.

Și totuși, au fost șefi cari au îndeplinit aceste cerinți și Istoria i-a așezat printre marii Căpitani, faptele lor și învățămintele trase din aceste fapte de război, constituiesc pretutindeni evanghelia din care militarii trag neconținut credința în îndeplinirea datoriei lor către patrie, în acord cu știința ce primesc îndelungat și în acord și cu virtuțile neamului. Această credință ne va ajuta și prin ea ne vom mântui, căci este la temelie iubirea de patrie ce ne dă convingerea că, pentru apărarea ei cât mai bine, suntem gata oricând a ne da viața, însă în

mod inteligent, cu folos și demn, sacrificiu conștient, gândindu-ne că așa au fost și sunt adevărații șefi și repetând din adâncul sufletului nostru, cuvintele lui Alfred de Vigny, prin care el judecă și definește aptitudinile de șef ale Amiralului englez Collingwood:

„La această școală severă în serviciul patriei și datoriei, am văzut care-i adevărata măreție, pe care de acum înainte noi trebuie s-o căutăm în arme; și dacă-i astfel cuprinsă, ea indică profesiunea noastră deasupra tuturor celorlalte și poate lăsa demnă de admirație memoria, cel puțin a câtorva din noi, ori care ar fi viitorul războiului și al armatelor”.

București, Mai 1940.

